

ก ระแสแห่งพุทธะในคาบสมุทรเกาหลี*

ถาปนกรณ กำนัดคีรี**

บทคัดย่อ

พระพุทธรศาสนาหายานได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีอย่างเป็นทางการในราวคริสต์ศตวรรษที่สี่ พระพุทธรศาสนากลุ่มแรกที่ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีคือพระพุทธรศาสนากลุ่มที่เน้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาคัมภีร์หรือ Textual Studies ในกลุ่มดังกล่าวสำนักอวตัมสกะถือเป็นสำนักคิดที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดของพระพุทธรศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีมากที่สุด ด้วยเหตุนี้

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเรื่อง “วิมุตติวิทยาว่าด้วยการตื่นรู้อย่างฉับพลันและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของโโบโจ จินูล” โดยมุ่งเน้นการศึกษาประเด็นเรื่องความเป็นมาและพัฒนาการของพระพุทธรศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีรวมถึงมูลเหตุที่มาและปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธรศาสนา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ อันเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจแนวคิดทางปรัชญาของโโบโจ จินูล ซึ่งเป็นนักคิดคนสำคัญของพระพุทธรศาสนานิกายเซนในอาณาจักรโครยอ

** นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิตสาขาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
Email: dr.tony.tao@hotmail.com

วันที่รับบทความ 29 มกราคม 2563 วันที่แก้ไขบทความ 9 กรกฎาคม 2563
วันที่ตอบรับบทความ 12 ตุลาคม 2563

แนวคิดทางปรัชญาที่สำคัญซึ่งปรากฏเป็นเนื้อหาในอวตัมสกะสูตรอันเป็นพระสูตรหลักของนิกาย เช่น หลักการเรื่องธรรมชาติทั้งสี่ หรือหลักการเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการ (Principle, Ch.理) และปรากฏการณ์ (Phenomena, Ch.事) จึงเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการศึกษาพระพุทธานุศาสตร์หลักในคาบสมุทรเกาหลีนับตั้งแต่ศตวรรษที่สี่เป็นต้นมา และภายหลังในราวคริสต์ศตวรรษที่แปดเมื่อพระพุทธศาสนาฝ่ายเน้นการปฏิบัติหรือ Meditative School กล่าวคือ พระพุทธานุศาสตร์นิกายเซนได้เผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลี ความขัดแย้งในเชิงหลักการระหว่างพระพุทธศาสนาทั้งสองฝ่ายจึงเกิดขึ้น ข้อโต้แย้งที่สำคัญของทั้งสองนิกายดังกล่าวครอบคลุมความแตกต่างในเชิงมิติทางภววิทยา อภิปรัชญา ญาณวิทยาและวิมุติวิทยา การเข้าใจที่มาและความหมายของประวัติศาสตร์แห่งความขัดแย้งของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนาเถรวาท นิกายเซนเกาหลี นิกายอวตัมสกะ
ความขัดแย้งของพระพุทธศาสนา

Streams of Buddhism in the Korean Peninsula*

Thapakorn Kamnerdsiri**

Abstract

Mahayana Buddhism was officially propagated in the Korean Peninsula in the fourth century (4thA.D.). The first school of Buddhism that spread into the Korean peninsula was one that emphasized the importance of textual studies, of which the Avatamsaka school was the most influential. Thus, main philosophical concepts in the Avatamsaka Sutra, the main sutra of this sect, such as the principles of four Dharmmadhatu or the doctrine of relationships between principles (Principle, Ch. 理) and phenomena (Phenomena, Ch. 事), became important bases for the study of mainstream Buddhism in the

* This article is a part of the Ph.D.'s dissertation entailed *"The Soteriology of Sudden Awakening and Gradual Cultivation of Bojo Jinul"*, Ph.D. program in Philosophy, Department of Philosophy, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. This article focuses on studying the history and development of Buddhism in the Korean Peninsula including the causes and problems that arise with Buddhism which are relevant to the social, cultural and historical context which is the basis for understanding of Bojo Jinul's philosophy who was the important thinker of Zen Buddhism in the Goryeo Kingdom.

** Ph.D. candidate in Philosophy Faculty of Arts Chulalongkorn University, Email: dr.tony.tao@hotmail.com

Received January 29, 2020, Revised July 9, 2020, Accepted October 12, 2020

Korean Peninsula from the fourth century onward. In the eighth century, when the practice-based school of Buddhism (Meditative School) or Zen Buddhism had spread into the Korean peninsula, theoretical conflicts between the two school arose. The points of contention were ontological, epistemological, as well as soteriological. A thorough insight of both origin and meaning of the conflict between different schools of Buddhism in the Korean Peninsula is essential for a proper understanding of solution to Buddhism-related problems.

Keywords: Mahayana Buddhism, Korean Zen, Avatamsaka Sect, Conflict of Buddhism.

1. ประวัติศาสตร์และศาสนาพื้นบ้านในคาบสมุทรเกาหลี

คาบสมุทรเกาหลีหรือ Korean Peninsula คือบริเวณอาณาเขตปลายสุดด้านตะวันออกของผืนทวีปใหญ่เอเชีย (Asia Continental) ด้วยปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่สืบเนื่องมาอย่างยาวนานส่งผลให้ในปัจจุบันคาบสมุทรเกาหลีได้ถูกแบ่งออกเป็นสองรัฐด้วยระบบการเมืองการปกครองที่ต่างกันกล่าวคือ สาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea) และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี หรือเกาหลีเหนือ (Democratic People's Republic of Korea) ซึ่งมีการกั้นเขตในทางทฤษฎีตามหลักสากลด้วยเส้นละติจูดที่ 38 องศาเหนือ การพิจารณาในเชิงภูมิศาสตร์พบว่าคาบสมุทรเกาหลีมีลักษณะที่เป็นดินแดนยื่นลงสู่บริเวณทะเลใหญ่จนกลายเป็นแผ่นดินแบ่งกั้นระหว่างทะเลเหลือง (Yellow Sea) ทางด้านซ้ายของคาบสมุทรซึ่งเป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างคาบสมุทรเกาหลีและอาณาจักรจีน และทะเลตะวันออก (East Sea) ในด้านขวาของคาบสมุทร ซึ่งเป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างหมู่เกาะญี่ปุ่นและคาบสมุทรเกาหลี

เมื่อพิจารณาลักษณะทางภูมิศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวพิจารณาได้ว่าคาบสมุทรเกาหลีถือเป็นชัยภูมิที่ตั้งซึ่งมีความเปราะบางสูงในทางการเมืองเนื่องจากเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่นั้นกลางระหว่างอาณาจักรที่สำคัญทั้งสองกล่าวคืออาณาจักรจีนและจักรวรรดิญี่ปุ่น ในแง่นี้คาบสมุทรเกาหลีจึงถือว่าเป็นพรมแดนกันชนหรือรัฐกันชน (Border State) ระหว่างสองอาณาจักรดังกล่าวมาอย่างยาวนาน ด้วยข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์การเมืองทำให้คาบสมุทรเกาหลีกลายเป็นที่หมายปองในการเข้าครอบครองของอาณาจักรทั้งสองเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบในการศึกสงครามมาแต่ครั้งอดีต ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของอาณาจักรเกาหลีจึงเต็มไปด้วยศึกสงครามทั้งจากศัตรูผู้รุกรานเพื่อการแย่งชิงชัยภูมิทางการเมืองที่สำคัญและจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในอาณาจักรเพื่อการแย่งชิงอำนาจในการปกครอง ด้วยความเปราะบางทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวส่งผลให้อาณาจักรเกาหลีจึงกลายเป็นดินแดนที่ต้องเผชิญหน้าการสู้รบอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

นักประวัติศาสตร์ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ของคาบสมุทรเกาหลีเห็นว่าประวัติศาสตร์ของอาณาจักรเกาหลีนับแต่โบราณสามารถสืบถอยขึ้นไปได้ถึงช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์ (Pre Historical Age) โดยสามารถแบ่งยุคทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรเกาหลีออกเป็นทั้งสิ้น 7 ช่วง กล่าวคือ (Hatada 1969, p. 37)

1. ยุคก่อนประวัติศาสตร์ของอาณาจักรเกาหลี
 - 1.1 อาณาจักรโซซอนโบราณหรือ (E: Gojoseon, Kr: 고조선 : 2223 BC-108 BC)¹
2. ยุคประวัติศาสตร์ของอาณาจักรเกาหลี
 - 2.1 ยุคสามอาณาจักร (The Period of Three Kingdoms)
 - 2.1.1 อาณาจักรโคกูรยอ (Goguryeo, Kr: 고구려: 37 BC.- 668 A.D.)
 - 2.1.2 อาณาจักรแพ็กเจ (Baekje, Kr: 백제 : 18 BC-660 A.D.)
 - 2.1.3 อาณาจักรซิลลา (Silla, Kr: 신라 : 57 BC. – 935 A.D.)
 - 2.2 ยุครวมสามอาณาจักร (The Unified Period)
 - 2.2.1 อาณาจักรรวมซิลลา (New Silla/ Unified Silla, Kr: 후신라: 668 A.D.-935 A.D.)
 - 2.3 ยุคอาณาจักรโครยอ (Goryeo, Kr: 고려: 918A.D.-1392A.D.)
 - 2.4 ยุคอาณาจักรโซซอน (Kingdom of Joseon, Kr: 대조선국; 1392-1897 A.D.)
 - 2.5 ยุคจักรวรรดิเกาหลี (Great Korean Empire, Kr: 대한제국: 1897-1910 A.D.)

¹ อาณาจักรเกาหลีโบราณ “โคโซซอน” หรือ Gojoseon(Kr. 고조선 :2333 BC-108 BC) เป็นคนละอาณาจักรกับ “อาณาจักรโซซอน” หรือ Joseon (K. 조선) หรือ ราชอาณาจักรโซซอน (Kingdom of Great Joseon, Kr. 대조선국 : 1392 A.D.-1897 A.D.) ดังนั้นในภาษาเกาหลีจึงใช้คำว่า “โก” หรือ สะกดตามอักษรเกาหลีว่า “고” ซึ่งแปลว่าโบราณเป็นต้นนำหน้าชื่อของอาณาจักรโบราณดังกล่าว

2.6 ยุคอาณานิคมญี่ปุ่น (Japanese Colonial, Kr: 일제강점기: 1910-1945 A.D.)

2.7 ยุคสาธารณรัฐ (Republic of Korea, Kr: 대한민국: 1948-Now)²

ถึงแม้ด้วยตำแหน่งที่ตั้งในบริเวณดังกล่าวของคาบสมุทรเกาหลีจะส่งผลต่อความวุ่นวายทางการเมืองและการสงครามต่อคาบสมุทรเกาหลีแต่อย่างไรก็ตามด้วยการมีที่ตั้งอยู่ติดใกล้กับอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอารยธรรมจีนจึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการเอื้ออำนวยให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมหรือความรู้ต่าง ๆ ทั้งในเชิงความเชื่อ ปรัชญา ศาสนา ระบบการเมืองและวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตให้เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีผ่านทางความสัมพันธ์ในระดับผู้ปกครองไปถึงผ่านทางความสัมพันธ์ทางการค้าพาณิชย์กล่าวคือการติดต่อค้าขายระหว่างประชาชนในทั้งสองอาณาจักรจนส่งผลให้คาบสมุทรเกาหลีได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมอันเจริญรุ่งเรืองและได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับมาเหล่านั้นพัฒนาต่อยอดและประสานเข้ากับความรู้และอารยธรรมเดิมของตนจนสามารถสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและกลายมาเป็นรูปแบบของอารยธรรมและวัฒนธรรมที่สำคัญบ่งชี้ถึงความยิ่งใหญ่ของอารยธรรมแห่งนี้ในดินแดนตะวันออกไกลตลอดช่วงสองพันปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาในมิติเชิงจิตวิญญาณ “ศาสนาและความเชื่อ” คือตัวแทนของวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณที่สำคัญในคาบสมุทรเกาหลีซึ่งดำรงอยู่คู่กับคาบสมุทรเกาหลีมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในช่วงระยะเวลาอันยาวนานก่อนที่จะพระพุทธศาสนาจะได้รับการเผยแพร่มาจากอารยธรรมจีนนั้นคาบสมุทรเกาหลีรวมไปถึงตอนเหนือของรัสเซีย กล่าวคือ แลปไซเรีย,

² การถอดคำจากภาษาเกาหลีเป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทยในงานบทความนี้ ผู้วิจัยใช้การอ้างอิงจาก ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง “หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาเกาหลี” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 112 ง เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พุทธศักราช 2555

มองไกลเสีย ไล่ขึ้นไปถึงตอนเหนือของญี่ปุ่นต่างมีชุดของความเชื่อดั้งเดิมหรือความเชื่อพื้นถิ่นหรือศาสนาพื้นถิ่น (Indigenous Religious) นักวิชาการเช่น Lee Jung Young อธิบายบทบาทและความสำคัญของศาสนาดังกล่าวไว้ว่า

ศาสนาหรือความเชื่อเหล่านี้มักจะอยู่ในรูปแบบของความเชื่อในลักษณะเหนือธรรมชาติ สิ่งลึกลับ วิญญาณ พลังเหนือธรรมชาติ และคำสอนในเชิงพิธีกรรมต่างๆ ที่สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติเพื่อลดบันดาลก่อให้เกิดความสมบูรณ์ของพืชพรรณธัญญาหาร อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของความเจริญรุ่งเรืองของสังคม หรือแม้กระทั่งเพื่อการปิดเป่าความชั่วร้ายและนำมาซึ่งความสมบูรณ์ของสุขภาพร่างกายเพื่อปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ (Lee, 1981, pp. 17-18)

ในประวัติศาสตร์ของศาสนาและความเชื่อในคาบสมุทรเกาหลี “ลัทธิชาแมน” (Shamanism) ถือเป็นศาสนาพื้นถิ่นที่สำคัญที่สุด ศาสนาชาแมนนั้นเป็นศาสนาโบราณในกลุ่มศาสนาเชิงเทวนิยมที่มีความเชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นวัตถุ สิ่งของ ภูเขา แม่น้ำลำธาร สัตว์รวมถึงมนุษย์ล้วนแต่มี “จิตวิญญาณ” (Spirit) ด้วยกันทั้งสิ้น ระบบความคิดของศาสนาชาแมนมองว่าในบรรดาวิญญาณทั้งหลายนั้น วิญญาณหรือจิตที่สำคัญอันเป็นที่เคารพบูชาสูงสุดนั้นประกอบไปด้วย “วิญญาณยิ่งใหญ่ทั้งสาม” คือ วิญญาณแห่งภูเขาหรือเทพแห่งภูเขา (sanshin, Kr. 산신, The Mountain Spirit) เทพแห่งความสันโดษ (Toksong, Kr. 독성, The Recluse) และเทพแห่งดวงดาว (Ch’ilsong, Kr. 칠성 The seven stars Spirit) (Eui-hyun, 1988, p. 12) นักวิชาการที่ศึกษาระบบความเชื่อหรือวัฒนธรรมทางความคิดดังกล่าวเช่น Lee Jang Young ได้อธิบายแนวคิดในลักษณะดังกล่าวเอาไว้ที่น่าสนใจว่า

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องราวเหนือธรรมชาติในลักษณะเช่นนี้พบได้แพร่หลายในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกไกลจนกระทั่งถึงที่ราบสูงในไซบีเรีย แนวคิดลักษณะดังกล่าวมีรากฐานความคิดเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเทพเจ้าในรูปแบบของเทพเจ้าแห่งธรรมชาติหรือ Natural God การสื่อสารกับเทพเจ้าสามารถทำได้ผ่านร่างทรงหรือผู้ทรงหรือ “มูดัง” (E: Mudang, K: 무당) หรือเพ็กซู หากร่างทรงเป็นเพศชาย การติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้าหรือสิ่งลี้ลับทางธรรมชาตินี้จะกระทำการผ่านพิธีกรรมที่สำคัญที่เรียกว่า “กูต” หรือ Gut (K: 굿) ซึ่งถือเป็นแกนหลักของแนวคิดที่สามารถเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของบุคคลได้อย่างกลมกลืน แนวคิดหรือความเชื่อทางศาสนาในลักษณะเช่นนี้อาจจะสามารถเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า “ลัทธิมู” (K: 무교) หรือลัทธิชาแมน (Shaman) (Lee, 1981, p. 18)

ลัทธิชาแมนนี้ถือว่าเป็นแนวคิดทางศาสนาพื้นถิ่นของคาบสมุทรเกาหลีมาอย่างยาวนานก่อนการเผยแพร่มหายานของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรดังกล่าวด้วย ลัทธิชาแมนอาจจะถูกสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในระบบวัฒนธรรมที่สำคัญของคาบสมุทรเกาหลีเนื่องด้วยเพราะศาสนาดังกล่าวมีลักษณะที่สำคัญในการเป็นศาสนาเชิงสังคมเพราะแนวคิดหลักของศาสนาเช่นเรื่องวิญญาณหรือห่วยเทพนั่นได้ถูกประยุกต์ให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขแห่งการมีชีวิตที่ดีทั้งในรูปแบบของการดำรงชีพหรือในเชิงพละทานามัยที่สมบูรณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาชาแมนและประชาชนดังกล่าวดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นศาสนาที่ถูกพินกับคติความเชื่อและเกี่ยวพันกับพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเช่นการเกษตรกรรม อันมีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อ, วัฒนธรรมและประเพณีของชนพื้นถิ่นอย่างเด่นชัด จนแม้กระทั่งถึงในปัจจุบันแนวคิดหรือความเชื่อดังกล่าวยังถือได้ว่าเป็นหนึ่งในชุดความเชื่อที่สำคัญของประชาชนในคาบสมุทรเกาหลี และยังคงได้รับความเคารพจากประชาชนบนคาบสมุทรดังกล่าวต้งเห็นได้จากในปัจจุบัน

ศาลเจ้าของเทพในศาสนาชาแมนก็ยังคงพบได้ทั่วไปในบริเวณใกล้เขตอารามของศาสนาพุทธ และได้รับการเคารพบูชาจากประชาชนในท้องถิ่นในลักษณะเดียวกันกับพระพุทธศาสนาเช่นกัน

2. การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลี

จากการวิเคราะห์โดยข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ตามที่ได้กล่าวไปพบว่าพระพุทธศาสนานั้นมิได้เป็นศาสนาดั้งเดิมของคาบสมุทรเกาหลีในลักษณะเดียวกับลัทธิชาแมน พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีในช่วงศตวรรษที่ 4 ซึ่งเป็นช่วงที่คาบสมุทรเกาหลีประกอบรวมอยู่ด้วยอาณาจักรที่สำคัญสามอาณาจักรคือ อาณาจักรโกคูรยอ อาณาจักรแพ็กเจ และอาณาจักรซิลลา จุดเริ่มต้นของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 372 ที่อาณาจักรโกคูรยอซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าโซซูริมหาราช (371-384 A.D.) ด้วยพระราชประสงค์ของพระเจ้าโซซูริมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐฉิน (Qin) อันมีกษัตริย์ฟูเจียน (Fu-jian, 357-385)³ เป็นผู้นำคนสำคัญ กษัตริย์ฟูเจียนจึงได้ทรงตอบรับความต้องการในการเจริญพระราชไมตรีดังกล่าวโดยทรงส่งพระสมณทูตนาม *ฮุนเตา* (Shundao) พร้อมด้วยคัมภีร์และคำสอนต่าง ๆ จำนวนมากเดินทางมาสู่คาบสมุทรเกาหลีและต่อมาในราวปีคศ 384 พระสมณทูตนาม *มาลานันตะ* (Marananta) ได้เดินทางเข้าสู่อาณาจักรแพ็กเจ และในราวศตวรรษที่ 5 พระพุทธศาสนาจึงได้เผยแพร่เข้าสู่อาณาจักรซิลลาเป็นอาณาจักรสุดท้าย ภายหลังจากการตอบรับการเจริญพระราชไมตรีดังกล่าว พัฒนาการที่สำคัญในเชิงรูปธรรมของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีปรากฏชัดในราวปี ค.ศ. 375 ภายหลังราชสำนักแห่งอาณาจักรโกคูรยอได้อุปถัมภ์และสนับสนุนการก่อสร้างอาราม

³ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าพระพุทธศาสนานั้นได้รับการเผยแพร่เข้าสู่ดินแดนจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น (206 BC.-220 CE.) แต่การเผยแพร่แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีนั้นปรากฏขึ้นอย่างเป็นทางการในราวคริสต์วรรษที่สี่ในสมัยของอาณาจักรโกคูรยอ

แห่งแรกของพระพุทธศาสนาบนคาบสมุทรเกาหลีคืออาราม “ซองมุนซา” (Seongmunsa) เพื่อถวายเป็นที่จำพรรษาแด่สมณะสงฆ์ ญุนเตา และตามมาด้วยอาราม “อึบลันซา” (Ibullansa) ก็ถูกสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นที่พำนักแด่สมณะสงฆ์คณะต่าง ๆ ที่เดินทางเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีในระยะเวลาต่อมา ด้วยการตอบรับและการสนับสนุนของราชอาณาจักรที่มีต่อพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้พระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีจึงเริ่มมีบทบาทในมิติเชิงความคิดของประชาชนในฐานะที่เป็นผู้วางกรอบเงื่อนไขของการมีชีวิตที่ดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้าและเริ่มขยายบทบาทไปสู่การเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆทั้งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักหรือราชอาณาจักร จนในท้ายที่สุดพระพุทธศาสนาจึงได้พัฒนาตัวขึ้นเป็นศาสนาที่สำคัญของรัฐ (State Religion) ที่ได้รับการยอมรับและการเคารพจากประชาชนและพระราชวงศ์ชั้นสูง และสามารถดำรงความสำคัญสืบเนื่องมาได้ถึง 1700 ปีมาจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงแรกเริ่มของพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีนั้นนิกายสำคัญที่ได้รับการเผยแพร่จากอารยธรรมจีนเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีนั้นประกอบด้วยนิกายมหายกะ, นิกายวินัย, นิกายนิรวารณ, นิกายโยคัจจะ, และนิกายอวตัมสกะ ซึ่งในจารีตของพระพุทธศาสนาฝ่ายเกาหลีนิกายทั้งห้านี้คือตัวแทนของกลุ่มนิกายฝ่าย “เน้นการศึกษาคัมภีร์” หรือ Textual Studies School /The Doctrinal School (Kyo/Gyo, Kr. 교)⁴ กล่าวคือกลุ่มแนวคิดที่ให้ความสำคัญในการศึกษาแนวคิดหรือหลักการของพระพุทธศาสนาเช่นแนวคิดทางปรัชญาอันลึกซึ้งซึ่งปรากฏอยู่ในฐานะเนื้อหาหลักหรือข้อคำสอนหลักที่ได้รับการบันทึกอยู่ในพระสูตรหรือคัมภีร์ที่สำคัญทางศาสนา โดยพิจารณาความหมายของข้อคำสอนในคัมภีร์ในฐานะที่เป็นสิ่งแสดงถึงข้อคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา คำสอนในรูปแบบดังกล่าวคือตัวอย่างแนวคิดในการสนับสนุนบทบาทของตัวบท (Text)

⁴ ในภาษาเกาหลีออกเสียงเรียกชื่อนิกายนี้ว่า “Kyo” หรือ “Gyo” หรือ “교” ในภาษาเกาหลี

และคำสอนทางศาสนาที่ปรากฏในรูปแบบของข้อเขียนทางภาษาหรือคัมภีร์ว่าเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางหลักที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจต่อความหมายแห่งพุทธธรรมให้เกิดแก่ผู้ศึกษา โดยมองว่าการให้ความสำคัญกับการมุ่งมั่นศึกษาความหมายของคัมภีร์ที่สำคัญต่างๆเป็นหนทางที่สำคัญในการนำพาบุคคลให้เข้าถึงความจริงแห่งพุทธธรรมได้ในที่สุด การให้ความสำคัญแนวคิดเรื่องการศึกษาหลักการหรือทฤษฎีทางปรัชญาที่ลึกซึ้งของพระพุทธศาสนาของนิยายฝ่ายการศึกษาคัมภีร์ผ่านในลักษณะดังกล่าวในคาบสมุทรเกาหลีส่งผลให้เกิดการรจนางานเขียนในเชิงอรรถาธิบายคัมภีร์ซึ่งในสำนักความคิดได้ยอมรับว่าเป็นคัมภีร์ที่สื่อแสดงได้ถึงความจริงแห่งพุทธธรรมได้จริงแท้ที่สุด⁵

ด้วยเหตุผลเช่นนี้จึงพบว่าพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีช่วงแรกนั้นมีการผลิตคัมภีร์ขึ้นอรรถาธิบายที่สำคัญออกมาเป็นจำนวนมากตัวอย่างเช่น *อรรถาธิบายมหายานศรัทธาโตปาสาสตร์* (The Awakening of Faith) และ *อรรถาธิบายมหายานมหาปริณิรวารณสูตร* (Mahayana Mahaparinirvana Sutra) ของพระภิกษุในสมัยอาณาจักรรวมซิลลา-นาม วอนฮโย (Wonhyo : Kr. 원효 617- 686 A.D.) ซึ่งได้รับการยอมรับในวงการศึกษาพุทธศาสนาฝ่ายตะวันออกไกลในปัจจุบัน การให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียนเพื่อเข้าใจในความหมายของคัมภีร์ทั้งในขั้นต้นและขั้นรองดังกล่าวก็ยังคงถือเป็นแนวทางหลักในการศึกษาพระพุทธศาสนาของนิยายทั้งห้า ที่ปรากฏขึ้นในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาของคาบสมุทรเกาหลีนั้นจึงล้วนแต่ได้รับแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญมาจากพระพุทธศาสนาฝ่ายการศึกษาคัมภีร์นี้ทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาสายนี้ถือได้ว่าเป็นนิยายฝ่ายกระแสหลัก (Orthodox School) แต่เพียงฝ่ายเดียวของพระพุทธศาสนาที่กระจายอยู่ในคาบสมุทรเกาหลีนับตั้งแต่ที่พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีตั้งแต่ศตวรรษที่ 4 เป็นต้นมา

⁵ ตัวอย่างเช่น นิยายเทียนไท่ ให้ความสำคัญกับสัทธรรมปุณฑริกสูตร ในขณะที่นิยายอวตัมสกะให้ความสำคัญอย่างเป็นที่สุดกับอวตัมสกะสูตร

ภายหลังจากที่พระพุทธศาสนาได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลี พระพุทธศาสนาได้พัฒนาตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนและผู้ปกครองในทุกระดับชั้น ดังนั้นด้วยมุมมองเชิงบวกซึ่งประกอบด้วย ความศรัทธาที่ผู้ปกครองและประชาชนในทุกชนชั้นมีต่อพระพุทธศาสนาจึงส่งผลอย่างสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาในสมัยรวมซิลลาหรือในราวศตวรรษที่ 7 นั้นได้แพร่หลายและแผ่อิทธิพลครอบคลุมคาบสมุทรเกาหลีได้อย่างสมบูรณ์ สำนักความคิดทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวโดยสามารถจัดแบ่งออกเป็น 5 สาย หรือ 5 สำนักที่สำคัญได้แก่ (Shim, 1999, p. 40)

ตารางที่ 1 พระพุทธศาสนาห้านิกายแรกในคาบสมุทรเกาหลี

นิกาย	ผู้ก่อตั้ง	อาราม
นิกายนิรवारณ	โพต็อก (Podok) มรณะภาพ ค.ศ. 650	คยอนบูกซา (Kyonboksas)
นิกายวินัย	ฉาจัง (Chajang) ค.ศ. 608-677	ทงโดซา (T'ongdosa)
นิกายมหายมิกะ	วอนฮโย (Wonhyo) ค.ศ. 617-686	พุนฮวงซา (Punhwangsa)
นิกายอวตัมสกะ	อียซัง (Uisang) ค.ศ. 625-702	พูชกซา (Pusoksa)
นิกายโยคจาร	ชินพโย (Chinpyo) : มรณะภาพ ค.ศ. 740	กึมซานซา (Kumansa)

ภายใต้การเผยแพร่ของพระพุทธศาสนาทั้งห้าสำนักดังกล่าว นิกายอวตัมสกะ และนิกายโยคจาร เป็นสองนิกายที่มีอิทธิพลทางความคิดมากที่สุดต่อพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีโดยเฉพาะนิกายอวตัมสกะ (นิกายฮวาออมในการออกเสียงตามภาษาเกาหลี , Hua-Yen Sect , Ch.華嚴 , Kr. 화엄 : Hwa-om) เนื่องด้วยการได้รับพระราชอุปถัมภ์จากพระราชวงศ์และการค้าจากชนชั้นปกครอง

ในสมัยรวมซิลลา คำสอนที่ปรากฏเป็นหลักการพื้นฐานของนิกายอวตัมสกะจึงมีอิทธิพลต่อการวางรากฐานทางความคิดของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีอย่างมีนัยที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ “อวตัมสกะสูตร” ซึ่งเป็นพระสูตรที่สำคัญของนิกายนี้จึงได้รับความสนใจและศึกษาเล่าเรียนอย่างกว้างขวางในหมู่ชนชั้นสูงและผู้มีการศึกษาในคาบสมุทรเกาหลี อีกทั้งแนวคิดทางปรัชญาที่ลึกซึ้งและซับซ้อนซึ่งปรากฏอยู่ในอวตัมสกะสูตรเช่นแนวคิดเรื่องธาตุทั้งสี่ (The Principles of four Dharmmadhatu) ซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการและปรากฏการณ์ทั้งสี่รูปแบบของธาตุ หรือ The four relations of Li and Shin ได้กลายเป็นแกนหลักในบริบทการศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและมีอิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อการสร้างกรอบความเข้าใจของนักคิดในคาบสมุทรเกาหลีที่มีต่อคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

นับจากช่วงเวลา que พระพุทธศาสนาได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีตั้งแต่ศตวรรษที่ 4 เป็นต้นมา พระพุทธศาสนาก็ได้หยั่งรากลึกในสังคมและวิถีชีวิตของคาบสมุทรเกาหลีอย่างมั่นคง จนเข้าสู่ยุคสมัยแห่งความเจริญสูงสุดของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงแห่งการ “การรวมอาณาจักรทั้งสาม” (The Three Kingdoms) ให้กลายมาเป็นอาณาจักรเดียวกันภายใต้ชื่อว่า “ยุครวมสามอาณาจักรซิลลา” หรือ The Unified Silla (668 A.D.–935 A.D.) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าช่วงรัชสมัยของอาณาจักรรวมซิลลานั้นนับเป็นยุคทองทางวัฒนธรรมของคาบสมุทรเกาหลี (The Golden Age) โดยแท้จริง ในยุคนี้ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาประจักษ์ได้ชัดทั้งในแง่มรดกของผู้นับถือศรัทธาที่แพร่หลายไปยังทุกชนชั้นของอาณาจักร อันประกอบไปด้วยชนชั้นล่าง เช่น ชาวบ้าน กระทั่งถึงชนชั้นสูง เช่น ข้าราชการ รวมไปถึงองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

ในยุคสมัยดังกล่าวสถานภาพทางสังคมของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีวางอยู่บนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับสถาบันการปกครองและราชสำนักอย่างมีนัยที่สำคัญ นักวิชาการเช่น Kim Young Tae ให้คำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาในลักษณะดังกล่าวว่า

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือและบรรเทาความทุกข์ร้อนของประชาชนใน “โลกแห่งความเป็นจริง” ผ่านทางการลอบโยนทางจิตใจด้วยเป้าหมายปลายทางแห่งโลกหน้ารวมถึงพระพุทธศาสนายังถูกใช้เป็นสถาบันที่สำคัญในการสร้างความรู้สึกอันเป็นหนึ่งเดียวกันของประชาชนในอาณาจักรต่างๆบนคาบสมุทรเกาหลี เพื่อให้การรวมอาณาจักรทั้งสามของคาบสมุทรเกาหลีเข้าสู่อาณาจักรรวมซิลล่านั้นเกิดความราบรื่นและปราศจากการต่อต้านจากประชาชน (Kim, 2014, p. 60)

การยอมรับในสำคัญของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะจากชนชั้นปกครองนั้นปรากฏได้ชัดเจนภายใต้แนวคิดของอาณาจักรรวมซิลล่ำที่ให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็น “ศาสนาแห่งรัฐ” หรือ State Religion ในแง่นี้ชนชั้นปกครองของอาณาจักรรวมซิลล่ำยกย่องศาสนาพุทธให้เปรียบเสมือนพลังอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยปกป้องรักษาให้อาณาจักรดำรงอยู่ได้อย่างผาสุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปกป้องรักษาจากการรุกรานของอาณาจักรอื่นเป็นสำคัญ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องการเคารพบูชาและพิธีกรรมทางศาสนาจะส่งผลให้เกิดความรุ่งเรืองในรัฐยังคงฝังแน่นในแนวคิดของผู้ปกครอง⁶ ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานทางศาสนาและความเชื่อของ

⁶ ผู้วิจัยมองว่า แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในลักษณะที่เป็นพลังหรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของรัฐและผู้ปกครอง จนนำไปสู่การสร้างกรอบความเข้าใจในเชิงพิธีกรรมและการเคารพบูชาให้เกิดขึ้นแก่ศาสนาพุทธนั้น มีความเชื่อได้ว่าอาจจะเกิดจากอิทธิพลของศาสนาดั้งเดิมกล่าวคือลัทธิขัณณที่มีมีความเชื่อเรื่องการบูชาเทพเจ้าหรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในแนวคิดของชุมชนบาทคาบสมุทรเกาหลีมายาวนานกว่าศาสนาพุทธ จนถึงแม้ในปัจจุบันนักวิชาการบางคนยังมองว่าลัทธิขัณณนั้นยังคงมีอิทธิพลต่อความเชื่อทางศาสนาของคาบสมุทรเกาหลีแม้กระทั่งศาสนาพุทธที่ปฏิเสธแนวคิดเรื่องเหนือธรรมชาติก็ยังคงได้รับอิทธิพลทางความคิดจากลัทธิขัณณจนก่อให้เกิดพิธีกรรมทางศาสนาที่แปลกแยกไปจาก

คาบสมุทรเกาหลีเช่นศาสนาแมนนับตั้งแต่อดีตมา

อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 12 ซึ่งตรงกับสมัยราชอาณาจักรโครยอ สภาวะทางสังคมการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ในช่วงยุคเวลาที่ถือว่าไร้เสถียรภาพทางการเมืองอย่างรุนแรง⁷ ในยุคดังกล่าวได้เกิดการปฏิวัติโดยคณะทหารเพื่อแย่งชิงอำนาจในการปกครองราชอาณาจักรจากฝ่ายพระราชวงศ์ และภายหลังจากการปฏิวัติสำเร็จจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของราชอาณาจักรโครยอให้กลายเป็นรัฐเผด็จการทหาร (Military State) พระมหากษัตริย์อยู่ในสถานะที่เป็นหุ่นเชิดทางการเมือง สภาวะทางการเมืองเช่นนี้ส่งผลโดยตรงต่อง่ายยบบาทและสถานะภาพทางสังคมของพระพุทธศาสนา เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างสถาบันทางการเมืองและสถาบันทางศาสนาในแง่ที่ว่าราชอาณาจักรโครยอโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายพระราชวงศ์ได้ใช้พระพุทธศาสนาในเชิงที่เป็น “ศาสนาเชิงพิธีกรรม”⁸ ที่มุ่งเน้นการประกอบพิธีกรรมเพื่อการรักษาเสถียรภาพทางการเมือง

คำสอนของพระพุทธศาสนาดั้งเดิม โปรดดู Sung-Eun T. Kim. (2018). Korean Buddhist adoption of Shamanic Religious Ethos: Healing, Fortune Seeking, and the Afterlife. International Journal of Buddhist Thought and Culture, Vol 28, 60-85

⁷ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ โบโจ จินุล เกิดความคิดในการ “ปฏิรูปศาสนา” อย่างจริงจังของเขาในอีกราวหนึ่งร้อยปีถัดไป

⁸ นักวิชาการบางคนมองว่าราชสำนักโครยอนั้นพยายามแบ่งแยกศาสนาพุทธออกจากความสัมพันธ์ทางการเมืองของราชอาณาจักร และยอมรับในแนวคิดของลัทธิขงจื้อ (Confucianism) ในฐานะที่เป็นหลักการพื้นฐานของแนวคิดทางการเมือง (Kim, 2014, p. 79) แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าศาสนาพุทธนั้นยังคงสามารถแทรกซึมเข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการเมืองผ่านทางความศรัทธาและความเชื่อของชนชั้นสูง ชนชั้นปกครองหรือแม้แต่เหล่าพระราชวงศ์ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา รวมถึงพระสงฆ์ผู้ทรงสมณศักดิ์ทั้งหลายส่วนใหญ่อีกมาจากเหล่าเชื้อสายราชสกุลหรือเหล่าขุนนางชนชั้นปกครองหรือแม้แต่เหล่าพระบรมวงศานุวงศ์ของราชอาณาจักรโครยอเอง ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อราชอาณาจักรโครยออย่างมีนัยที่สำคัญ

หรือเพื่อเป็นอำนาจศักดิ์สิทธิ์ปกป้องความสุขของราชอาณาจักรโดยเฉพาะ ความรู้สึกปลอดภัยในสถานะภาพทางการเมืองของพระราชวงศ์เอง ความวุ่นวายทางการเมืองที่มีสถาบันกษัตริย์เป็นจุดศูนย์กลางนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อสถาบันทางศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ด้วยปัญหาความวุ่นวายในสังคมการเมืองในลักษณะดังกล่าวเช่นนี้ทั้งราชสำนักและราชอาณาจักรจึงมีความประสงค์ที่จะแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจและการแสวงหาอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในการดลบันดาลความสงบร่มเย็นให้เกิดขึ้นแก่ราชอาณาจักร ความประสงค์ในข้อดังกล่าวจึงส่งผลให้พระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นสถาบันหลักที่ราชอาณาจักรมอบความมุ่งหมายให้ในฐานะที่เป็นสถาบันอันทรงอำนาจ (อำนาจในทางเหนือธรรมชาติ) ในการดลบันดาลให้เกิดความสงบสุขดังกล่าว และเนื่องด้วยพระราชประสงค์ของราชสำนักในลักษณะดังกล่าวนี้เอง จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเหนี่ยวโน้มนำให้พระพุทธศาสนา (อันหมายรวมถึงพระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติ) เข้ามีส่วนร่วมสัมพันธ์กับมรรควิถีทางโลก (โลกียะมรรค) หรือเรื่องราวทางโลกในเชิงลบเช่นการเมืองหรือความขัดแย้งต่างๆทางการเมืองซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการชักพาให้พระพุทธศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มถอยห่างจากวัตรปฏิบัติอันงดงามบริสุทธิ์เข้าสู่การมีบทบาทในทางอำนาจและทางการเมือง นอกจากนี้การที่ราชอาณาจักรรวมถึงราชสำนักมีมุมมองต่อพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นศาสนาเชิงพิธีกรรมอันทรงไว้ซึ่งอำนาจลี้ลับเหนือธรรมชาตินั้นนับได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการโน้มนำให้พระพุทธศาสนาเริ่มออกห่างจากคำสอนเดิมแท้ อันเน้นซึ่งความสงบและการมุ่งสู่วิถีแห่งธรรม (โลกุตระมรรค) อันแนวทางเดิมแท้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาแต่เดิมทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวพระพุทธศาสนาเริ่มถดถอยตัวตนออกจากอารามอันเงียบสงบเข้าสู่ความวุ่นวายของบทบาททางการเมืองและการแย่งชิงอำนาจซึ่งเป็นมรรควิถีแห่งความไร้ซึ่งความเรียบง่ายและงดงามอันเป็นพื้นฐานคำสอนของพระพุทธศาสนาเอง ด้วยมุมมองอัน “บิดเบี้ยว” ที่มีต่อความหมายที่แท้จริงของข้อเท็จจริงแห่งพุทธธรรมทางศาสนาและการ “เบี่ยงเบน” ของวัตรปฏิบัติและการวางบทบาทหรือสถานะภาพของนักบวชในพระพุทธศาสนา

คือพลวัตปัจจัยที่สำคัญในการชักพาให้พระพุทธศาสนาเริ่มหันเหออกจากแนวทางที่ถูกต้องและสมบูรณ์ ปัญหาของพระพุทธศาสนาในลักษณะดังกล่าวนี้ คือวิกฤติอันสำคัญในการสั่นคลอนความมั่นคงและความถูกต้องสมบูรณ์ของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา

3. พระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลี

ภายใต้บริบททางสังคมศาสนาที่พระพุทธศาสนานิกายฝ่ายเน้นการศึกษา (Textual Studies) เช่นนิกายอวตัมสกะได้แพร่หลายและพัฒนาเติบโตขึ้นในคาบสมุทรเกาหลีอย่างเข้มข้นนั้น พระพุทธศาสนานิกายเซน (Zen School, Kr. 선 : Seon)⁹ ซึ่งเป็นสำนักที่ให้ความสำคัญกับหลักการเรื่องการปฏิบัติหรือ Meditation school นั้นกลับได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีล่าช้ากว่าสำนักการศึกษาเล่าเรียนถึงราว 400 ปี ในช่วงราวปลายสมัยอาณาจักรรวมซิลลา (The Unified Silla, 668–935 A.D.) หรือในราวศตวรรษที่ 9 การเทียบเคียงกับเหตุการณ์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของอารยธรรมจีนพบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนานิกายเซนเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีเกิดขึ้นภายหลังการปราบปรามพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่ในจีน (Hui ch'ang persecution) ในปี คศ 842-845 ตรงกับรัชสมัยราชวงศ์ถัง (Tang Dynasty : 618-907 A.D.) ของอารยธรรมจีน¹⁰

⁹ การออกเสียงในภาษาเกาหลีนั้นคำว่า เซน (Zen) จะออกเสียงว่า “ซอน” (선) หรือ “seon” ในภาษาอังกฤษ

¹⁰ ช่วงเวลาในการเผยแพร่แนวคิดของนิกายเซนเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีนั้นถือเป็นช่วงสถานการณ์หัวเลี้ยวหัวต่อของพระพุทธศาสนาในอารยธรรมจีนเนื่องด้วยเกิดการก่อกวนพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่ในประเทศจีน (Hui-ch'ang Persecution) ในราวปี ค.ศ. 814-845 ซึ่งส่งผลอย่างใหญ่หลวงต่อสำนักทางศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสถาบันทางการเมือง ตัวอย่างเช่น นิกายหัวเหิน เติยนไท่ ต่างได้รับผลกระทบจากการก่อกวนพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่นี้อย่างถ้วนหน้ากัน จะยกเว้นก็เสียแต่พระพุทธศาสนานิกายเซนที่ได้รับผลกระทบจากการปัญหาในครั้งนี้น้อยกว่าสำนักพุทธศาสนาอื่นๆ ด้วยการรักษาทระพรมจรรย์โดยไม่ข้องเกี่ยวกับการเมือง, เน้นการปฏิบัติในสถานที่ห่างไกลเงียบสงบและการพึ่งพาตนเองในเรื่องปากท้องในระบบเศรษฐกิจแบบปิด

(Ch'en, 1964, p. 226)

ตามประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนานิกายเซนแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีผ่านทางพระสงฆ์ผู้เดินทางไปศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจากอารยธรรมจีนแล้วนำคำสอนและหลักการความคิดของนิกายเซนจากอารยธรรมจีนกลับเข้ามาเผยแพร่และสั่งสอนในคาบสมุทรเกาหลี แต่ด้วยบริบททางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยโครงสร้างทางอำนาจและความสัมพันธ์ที่ศาสนาพุทธนิกายอวตัมสกะซึ่งเป็นพระพุทธศาสนากระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลีที่มีต่อราชสำนักและสถาบันทางการเมือง รวมถึงความแตกต่างทางความคิดที่สำคัญโดยเฉพาะในหลักการเรื่องการศึกษาและปฏิบัติของทั้งสองนิกาย ปัจจัยที่สำคัญทั้งสองประการดังกล่าวส่งผลให้นักบวชนิกายเซนกลุ่มแรกมองว่าการเผยแพร่แนวคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนนี้ไปในเขตภูมิภาคดินแดนที่ห่างไกลจากเมืองหลวงของอาณาจักรนั้นคือหนทางในการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของนิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลี ด้วยเหตุนี้นิกายเซนจึงได้บ้ายหน้าสู่ท้องถิ่นในชนบทที่ห่างไกลจากศูนย์กลางของอารยธรรมและจัดได้ตั้งอารามซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งการปฏิบัติของนิกายเซนสายต่าง ๆ ขึ้นในบริเวณชนบททั่วทั้งคาบสมุทรเกาหลี

การเลือกที่จะรักษา “ระยะห่าง” ระหว่างนิกายเซนกับราชอาณาจักรหรือราชสำนักนั้นอาจจะสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นการสะท้อนปัญหาที่สำคัญของสถาบันศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวได้อย่างน้อยสองประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่งปัญหาในเชิงโครงสร้างทางอำนาจและสถานะทางสังคมการเมืองของราชอาณาจักร และประการที่สองปัญหาในเชิงข้อขัดแย้งในเชิงโครงสร้างทางความคิดของพระพุทธศาสนาทั้งสองนิกาย กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง ด้วยการพิจารณาบริบทของปัญหาทางสังคมในอาณาจักรรวมซิลลา พบว่าในช่วงปลายสมัยของอาณาจักรกล่าวคือในช่วงราวศตวรรษที่ 10 ราชสำนักรวมซิลลาต้องประสบปัญหาทางการเมืองที่สำคัญอันสืบเนื่องมาจากปัญหาเรื่องการสืบราชสมบัติและการแย่งชิงราชบัลลังก์ จนนำไปสู่การแบ่งขั้ว

ทางการเมืองและปัญหาความขัดแย้งอย่างรุนแรงในสังคมทางการเมืองภายในจุดศูนย์กลางของราชอาณาจักร ซึ่งปัญหาความขัดแย้งอันรุนแรงภายในเมืองหลวงหรือจุดศูนย์กลางของอาณาจักรนี้ส่งผลให้ความสามารถในการควบคุมอำนาจอันเด็ดขาดในจุดศูนย์กลางของอาณาจักรของราชวงศ์นั้นเริ่มเสื่อมถอยลง ความระส่ำระสายทางการเมืองนี้ส่งผลเป็นวงกว้างออกไปถึงดินแดนห่างไกลหรือดินแดนในชนบทของอาณาจักรรวมชลล้าอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือด้วยความระส่ำระสายทางการเมืองที่เกิดขึ้นในจุดศูนย์กลาง ส่งผลให้ความสามารถในการควบคุมผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่น (Local Warlord) เสื่อมถอยลงด้วยอย่างชัดเจน ในแง่นี้การจัดการกับปัญหาความขัดแย้งในจุดศูนย์กลางที่ดูไม่มีที่ท่าที่จะสงบลงได้อย่างง่ายดาย ส่งผลให้ผู้นำทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองในเขตหัวเมืองที่ห่างไกลเริ่มมีบทบาทและอำนาจในการแข่งขันต่ออำนาจการปกครองของส่วนกลาง อันอ่อนแอมากขึ้นในทุกขณะ ด้วยจำนวนผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นที่กระจายอยู่ทั่วทั้งคาบสมุทรเกาหลีประกอบกับความสามารถในการเพิ่มพูนอำนาจในการปกครองท้องถิ่นของตนที่มีมากขึ้นโดยปราศจากการแทรกแซงหรือควบคุมโดยรัฐ ซึ่งเผชิญปัญหาทางการเมืองภายในอยู่ จึงส่งผลให้รูปแบบการควบคุมอำนาจทางการเมืองของอาณาจักรชลล่านั้นเริ่มเข้าสู่สภาวะแห่งการกระจายอำนาจ (Decentralization) ผู้นำท้องถิ่นต่างตั้งตนเป็นผู้ถืออำนาจเด็ดขาดในการควบคุมแคว้นแคว้นหรือท้องถิ่นนั้นๆ อย่างชัดเจน

ประการที่สอง ประเด็นเรื่องความขัดแย้งที่สำคัญในเชิงโครงสร้างทางความคิดของพระพุทธศาสนาทั้งสองฝ่ายคือปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการวางรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างนิกายเซนและราชอาณาจักรหรือราชสำนักให้วางอยู่บนความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว ในแง่นี้ดูเหมือนว่าพระพุทธศาสนาทั้งสองกลุ่มในคาบสมุทรเกาหลีนั้นมีพื้นฐานใน “การให้ความสำคัญ” กับการเข้าใจแนวคิดของพระพุทธศาสนาในลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พระพุทธศาสนานิกายอวตัมสกะ ซึ่งทรงอำนาจและอิทธิพลในฐานะพระพุทธศาสนากระแสหลัก (Orthodox School) บนคาบสมุทรเกาหลีคือตัวแทนของสำนักคิดในฝ่ายที่เน้นรูปแบบ

การศึกษาความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมที่ปรากฏในรูปแบบของข้อคำสอนหรือเนื้อหาอันสำคัญของคัมภีร์ (Textual Studies) ในฐานะที่เป็นวิถีทางอันสำคัญในการสร้างความ “เข้าใจ” ที่มีต่อความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมในขณะ “ผู้มาใหม่” หรือพระพุทธรูปศาสนานิกายเซนเน้นการให้ความสำคัญกับรูปแบบของการปฏิบัติ กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติสมาธิ (Meditation) ในฐานะที่เป็นรากฐานสู่การพุ่งตรงเข้าสู่ความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมอันปรากฏขึ้นอย่างฉับพลันในฐานะที่เป็น “ประสบการณ์เดิมแท้แห่งการรับรู้” กล่าวคือการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของข้อคำสอนแห่งพุทธธรรมซึ่งปรากฏขึ้นในรูปแบบของ “ประสบการณ์เดิมแท้” ซึ่งดำรงอยู่ ก่อนการคิดแยกแยะหรือแบ่งแยก (Discriminative Thinking) ที่มนุษย์มีต่อสรรพสิ่งซึ่งเป็นการรับรู้ที่ “บิดเบี้ยว” ไปจากข้อเท็จจริงของสรรพสิ่งในแบบที่มันเป็นพฤติกรรมทางความคิดในลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงการปราศจากการเข้าใจโลกและสรรพสิ่งในแนวทางที่ถูกต้องในทัศนะของนิกายเซน

ด้วยความคิดเห็นที่แตกต่างทั้งในเชิงหลักการและการปฏิบัติของพระพุทธรูปศาสนาทั้งสองนิกายในคาบสมุทรเกาหลีจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้นักบวชในนิกายเซนซึ่งพึงจะได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีและยังคงปราศจากความมั่นคงทั้งในทางสังคมและทางการยอมรับจากประชาชนจึงเลือกที่จะเผยแพร่แนวคิดเชิงการปฏิบัติในลักษณะดังกล่าวในดินแดนชนบทที่ห่างไกลจากอิทธิพลของพระพุทธรูปศาสนากระแสหลักในเมืองหลวง ภายใต้สังคมชนบทซึ่งความคิดความอ่านทางพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายศึกษาคัมภีร์ที่มีพื้นฐานอยู่บนการคิดวิเคราะห์ในระบบปรัชญาอันซับซ้อนเช่นอวตัมสกะสูตรนั้นยังไม่ฝังรากลงในระบบความเชื่อของประชาชน ซึ่งแตกต่างกับวัฒนธรรมและความนิยมในการศึกษาพระพุทธรูปศาสนาของเหล่าพระราชวงศ์หรือชนชั้นสูงในเมืองหลวงที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาแนวคิดเรื่องระบบพุทธปรัชญาอันซับซ้อน การเลือกแนวทางดังกล่าวซึ่งย่อมที่จะส่งผลให้การเผยแพร่ธรรมของนิกายเซนนั้นค่อนข้างที่จะเป็นไปได้ อย่างราบรื่นโดยปราศจากความขัดแย้งกับฝ่ายกระแสหลักดังกล่าว

บริบทของความขัดแย้งระหว่างผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นและอำนาจในการปกครองในเชิงการรวมอำนาจจากส่วนกลาง ประกอบกับความขัดแย้งทางความคิดที่สำคัญของพระพุทธศาสนาทั้งสองนิกายส่งผลผลักดันให้พระพุทธศาสนา นิกายเซนนั้นจึงเริ่มได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจนจากผู้นำหรือผู้ปกครองท้องถิ่น (Local Warlord) ซึ่งมีแนวโน้มในการปฏิเสธอำนาจจากส่วนกลาง เป็นพื้นฐานเดิม แต่อย่างไรก็ตามพัฒนาการและความเข้มแข็งของนิกายเซนซึ่ง เจริญขึ้นอย่างต่อเนื่องในดินแดนอันห่างไกลนั้นก็มิอาจจะหลุดรอดสายตาของ ราชสำนักในเมืองหลวงได้ ในแง่นี้ราชสำนักเริ่มตระหนักได้ถึงบทบาทสำคัญของ พระพุทธศาสนา นิกายเซน และพยายาม “สนับสนุนภายใต้การควบคุม” กิจกรรม ทางศาสนาโดยเฉพาะของฝ่ายนิกายเซนเพื่อสร้างสมดุลแห่งอำนาจทางการเมือง ให้กลับเข้าสู่การควบคุมของราชอาณาจักรอันเป็นการลดทอนบทบาทของเหล่า ผู้นำท้องถิ่นซึ่งอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองภายในราชอาณาจักรได้ใน อนาคต การ “สนับสนุนภายใต้การควบคุม” พระพุทธศาสนาจากฝ่ายราชอาณาจักร แสดงออกอย่างชัดเจนภายใต้การประกาศพระราชกำหนดเรื่องการควบคุมกิจกรรม ทางศาสนาจากฝ่ายราชอาณาจักร เช่น การติดตามและตรวจสอบระบบการเงิน ของเหล่าอารามต่าง ๆ เพื่อมิให้เป็นแหล่งสะสมความมั่งคั่งจนนำไปสู่ความสามารถ ในการพึ่งพาตัวเองอย่างมากเกินไปจนสามารถปฏิเสธการช่วยเหลือหรือการพึ่งพา จากราชอาณาจักร ในขณะเดียวกันก็พยายามสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาของ พระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายราชอาณาจักรและ ศาสนาให้ประสานกลมกลืนกันผ่านการมอบความเคารพนับถือที่มีต่อนักบวช ในพระพุทธศาสนา รวมถึงการมอบอำนาจหรือสิทธิพิเศษบางประการให้กับอาราม ในชนบทห่างไกลเช่นช้อยกเว้นทางภาชีและความสามารถในการถือครองที่ดิน อันเป็นอภิสิทธิ์จากราชอาณาจักร ถึงแม้การควบคุมของราชอาณาจักรที่มีต่อ พระพุทธศาสนาในดินแดนอันห่างไกลจากเมืองหลวงจะได้รับผลตอบแทนอย่าง นำพอใจแต่การได้รับความเคารพและสิทธิพิเศษบางประการจากราชสำนักก็นำ ไปสู่การสั่งสมอำนาจทั้งในทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคมของเหล่านักบวช

และอารามต่าง ๆ ในเขตท้องถื่นห่างไกลอย่างต่อเนื่อง ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว พระพุทธศาสนานิกายเซนจึงเริ่มมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นในปริมนพลที่ห่างไกลจาก จุดศูนย์กลางของอารยธรรม และเริ่มสร้างความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นภายใต้ความมั่งคั่งทางการเงินของอาราม จึงส่งผลให้ในช่วงปลายของอาณาจักรรวมซิลลา พระพุทธศาสนานิกายเซนนั้นได้พัฒนาขึ้นเป็นสถาบันทางศาสนาที่มีความสำคัญซึ่งมีอำนาจ ทั้งต่อความคิดของบุคคลและอำนาจในทางเศรษฐกิจที่อาจจะเทียบเท่าราชสำนัก หรือชนชั้นนำในราชอาณาจักรอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามด้วยปัจจัยเกื้อหนุนทางอำนาจ เศรษฐกิจและด้วยบริบททางความเชื่อความศรัทธาของประชาชนในท้องถื่นที่มีต่อพุทธศาสนานิกายเซน ส่งผลให้ในช่วงราวศตวรรษที่ 9 พระพุทธศาสนานิกายเซนสามารถวางรากฐานอย่างมั่นคงในคาบสมุทรเกาหลีและกระจายตัวอยู่ทั่วคาบสมุทรเกาหลีถึง 9 สำนัก ภายใต้ชื่อ “นิกายเซน 9 ขุนเขา” หรือ “*Nine Mountains Seon*” นักวิชาการ เช่น Shim Jae-ryong อธิบายว่า “สายสกุลทางความคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีทั้ง 9 สำนักนั้นสืบสายธารทางความคิดมาจากนิกายเซนทั้งสองสายในอารยธรรมจีน กล่าวคือ สำนักเซนฝ่ายเหนือหรือฝ่ายสำนักค่อยเป็นค่อยไปได้รับการส่งผ่านมาสู่สำนักฮุยยางเพียงสำนักเดียวในคาบสมุทรเกาหลี” (Shim, 1999, p. 43) แต่ในทางกลับพระพุทธศาสนานิกายเซนอีกทั้ง 8 สำนักที่เหลือนั้นรับอิทธิพลทางความคิดมาจากพระพุทธศาสนาสายฉับลันหรือสายใต้ และได้พัฒนาขึ้นเป็นนิกายเซนกระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลี

ตารางที่ 2 รายชื่อของนิิกายเซนทั้ง 9 สายในคาบสมุทรเกาหลี

ผู้ก่อตั้ง	ชื่อภูเขาอันเป็นที่ตั้งของ อาราม	อาราม
1 โตอี้(Toui) : มรณภาพ ค.ศ. 825	ภูเขา กาจิ (Mt.Kaji)	อารามโพริม (Porimsa)
2 เฮชอย (Hyech'ol) : ค.ศ.748-861	ภูเขาทงนิ (MT. Tongni)	อารามแทอัน (T'aeansa)
3 โฮงชก(Hongchok) : มรณภาพ 862	ภูเขาซิลซัง (Mt. Silsang)	อารามซิลซัง (Shilsangsa)
4 โพมิล (Pomil) : ค.ศ. 810-889	ภูเขาซากุล (Mt Sagul)	อารามกุลซาน (Gulsansa)
5 ฮยอนุก (Hyonuk) : ค.ศ. 787-869	ภูเขาพงนิม (Mt.Pongnim)	อารามพงนิม (Pongnimsa)
6 โตยูน(Toyun) : ค.ศ. 797-868	ภูเขาซาจา (Mt.Saja)	อารามฮังนยอน (Hungnyonsa)
7 มูยอม (Muyeom) : ค.ศ. 799-888	ภูเขาซอนจู (Mt. Songju)	อารามซองจู (Songjusa)
8 โตโฮน (Tohon) : ค.ศ. 824-882	ภูเขาฮุยยาง (Mt. Huiyang)	อารามพงกัม (Pongamsa)
9 อียม (Iom) : ค.ศ. 870-936	ภูเขาซุมิ (Mt.Sumi)	อารามกวางโจ (Kwangjosa)

นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา เช่น Kim Yong -tae มองว่าแนวคิดเรื่องการแบ่งสายสกุลทางความคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีออกเป็น 9 สำนักที่สำคัญดังกล่าวนั้นค่อนข้างมีลักษณะที่แตกต่างจากแนวคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนในอารยธรรมจีนโดยเฉพาะในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งให้ความสำคัญในการแบ่งแยกสายสกุลทางความคิดจากลักษณะของพื้นฐานในการเข้าใจ

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจากมุมมองที่ต่างกันจนนำไปสู่การมีรูปแบบของการปฏิบัติของแต่ละสายสกุลที่แตกต่างกัน¹¹ และด้วยความแตกต่างในเชิงมุมมองและรูปแบบของความหมายของการปฏิบัติที่มีลักษณะที่แตกต่างกันเช่นนี้ของพระพุทธศาสนานิกายเซนในอารยธรรมจีนในท้ายที่สุดได้เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาแนวคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนในสมัยราชวงศ์ซ่งให้แบ่งแยกออกเป็นห้าสายสกุลทางความคิด หรือ “The Five School of Chan”

ในกรณีของคาบสมุทรเกาหลีนั้น Kim มองว่าแนวคิดและหลักการเชิงปฏิบัติของนักบวชในพระพุทธศาสนานิกายเซนบนคาบสมุทรเกาหลีนั้นมีจุดเน้นอยู่บนรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างครูและศิษย์ (master-disciple relationships) ในความหมายของการถ่ายทอดธรรมภายใต้คำชี้แนะของอาจารย์และการฝึกฝนปฏิบัติของผู้ปฏิบัติโดยปราศจากการตีกรอบแต่เพียงการถ่ายทอดธรรมะในสายสกุลหรือในสายสำนักของตนเองแต่เพียงเท่านั้น แนวคิดเช่นนี้คือปัจจัยหลักที่สำคัญในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของนักบวชในนิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลี อาจารย์และศิษย์ในสายสำนักเดียวกันอาจจะมีแนวคิดและการปฏิบัติที่แตกต่างกันย่อมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในบริบททางความคิดในลักษณะดังกล่าว (Kim, 2014, pp.91-92) นอกจากนั้นนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาเซนสายเกาหลี เช่น Robert E Buswell มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Kim ดังกล่าวโดยมองว่า “การเข้าเป็นสมาชิกของสังคมสงฆ์โดยผ่านการอุปสมบทในสายสกุลต่างหนึ่งใน 9 สายนั้น เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตในทางธรรมในรูปแบบประเพณี หากแต่การแสวงหาความรู้ที่แท้จริงหรือ

¹¹ ทศนะเช่นนี้ปรากฏเด่นชัดในฐานะที่เป็นข้อวิจารณ์หลักของ Tsung mi (780-841 A.D.) ที่มีต่อการอธิบายความหมายของหลักการเรื่องจิตเดิมแท้ (True Mind) ของนิกายเซนในสำนักต่างๆที่ปรากฏในสมัยราชวงศ์ถัง (Tang Dynasty) ซึ่ง แนวการอธิบายในลักษณะดังกล่าวมีอิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อการวางกรอบทางความคิดของ โบโจ จินูล ในประเด็นเรื่อง ญาณวิทยาหรือประเด็นเรื่อง “การตื่นรู้อย่างฉับพลัน” (Sudden Awakening)

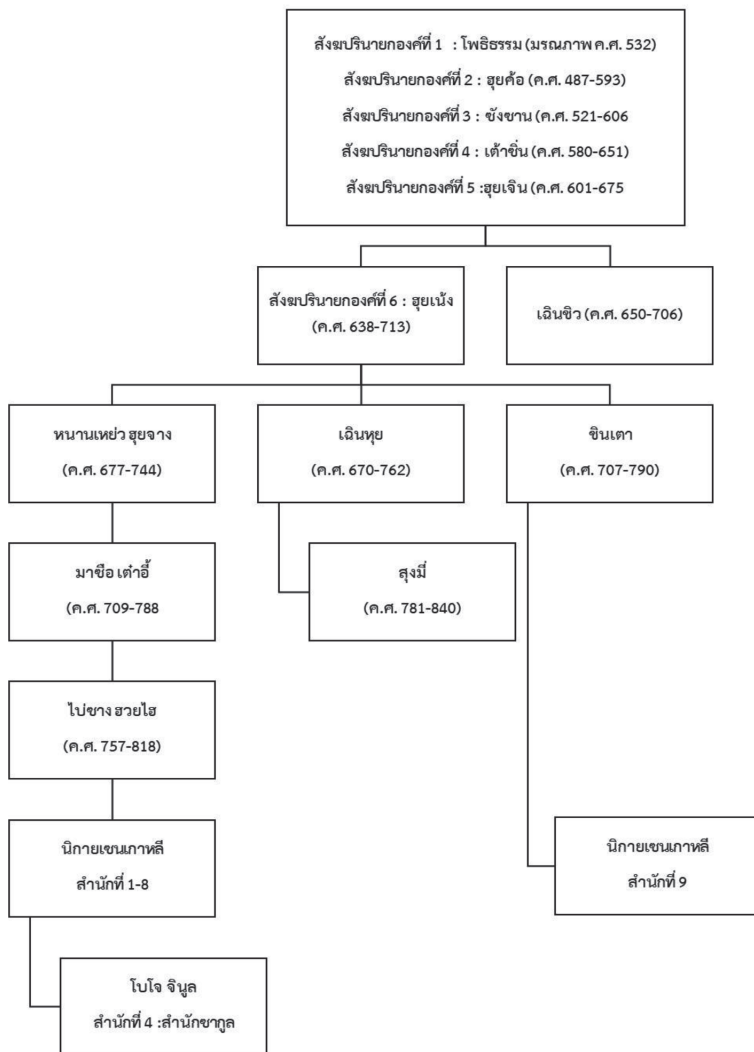

ประสบการณ์ทางศาสนาอันเป็นเนื้อหาหลักของชีวิตแห่งธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ผู้ปฏิบัติ
พึงจะต้องแสวงหาและเข้าถึงได้โดยตนเอง” (Buswell Jr, 1983, p. 42)

ความเห็นของนักวิชาการทั้งสองท่านดังกล่าวนี้ว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาพิจารณาภายใต้บริบทของ “โบโจ จินูล” ซึ่งมีทัศนคติ
ในเชิงบวกต่อแนวคิดหรือรูปแบบทางคำสอนที่แตกต่างจากสายสกุลทางความคิด
ของตน รวมถึงยังมองว่าความแตกต่างทางความคิดดังกล่าวมิได้ถือเป็นอุปสรรค
ที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจคำสอนทางศาสนาหากแต่การเข้าใจคำสอนที่แตกต่าง
กันของฝ่ายต่างๆ “อย่างถูกต้อง” กลับเปรียบเสมือนการมองเห็นข้อคำสอนแห่ง
พุทธธรรมจากมุมมองหรือทัศนะที่ต่างกันไป ซึ่งสามารถถูกใช้เป็นข้อสนับสนุนซึ่ง
กันและกันในการสร้างภาพความเข้าใจที่ “สมบูรณ์” ให้เกิดขึ้นนั่นเองในแง่ความ
ขัดแย้งที่ปรากฏขึ้นจากการพิจารณาข้อคำสอนแห่งพุทธธรรมจึงเป็นสิ่งที่ควรถูก
ศึกษาเพื่อความเข้าใจและการปฏิบัติอย่างถูกต้องในฐานะที่เป็นการเปิดเผยความ
จริงแท้แห่งพุทธธรรมในฐานะวิถีชีวิตอันเป็นการยืนยันความถูกต้องและสมบูรณ์ของ
ธรรมทั้งปวงในประสบการณ์ มากกว่าเพื่อการถกเถียงในเพื่อการเอาชนะทางปัญญา

3.1 การสืบสายสกุลทางความคิดและที่มาของปัญหาความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลี

ภาพที่ 1 แผนผังการสืบสายสกุลทางความคิดของพระพุทธศาสนาจากจีนสู่คาบสมุทรเกาหลี

ท่ามกลางสายสกุลทางความคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนในอารยธรรมจีนดังกล่าว “Hung Chou School” (Ch: 洪州宗, pinyin: Hong Zhou Zong) ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในนิกายหลักที่สำคัญของเซนในสมัยราชวงศ์ถัง และเป็นเพียงพระพุทธศาสนานิกายเซนกลุ่มหลักเพียงกลุ่มเดียวที่มีอิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อพัฒนาการของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีในยุคสมัยปลายอาณาจักรซิลลาและต่อเนื่องถึงสมัยอาณาจักรโครยอ พระพุทธศาสนานิกายเซน สำนัก Hung Chou จัดอยู่ในสายสกุลของนิกายเซนฝ่ายใต้หรือ The Southern School of Zen ซึ่งมีแนวคิดและการปฏิบัติที่ตรงข้ามกับแนวคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนฝ่ายเหนือหรือ The Northern School of Zen ความแตกต่างระหว่างนิกายเซนทั้งสองดังกล่าวเกิดปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนภายหลังจากบันทึกประวัติศาสตร์เรื่องข้อโต้แย้งเรื่องบทโคลงตันโพธิอันเลื่องชื่อของ เฉินซิ่ว (Shen hsiu: 650-706 A.D.) และ ฮุยเน้งหรือเว่ยหลง (Hui Neng: 638-713 A.D.)

จากเหตุผลดังกล่าวพระพุทธศาสนานิกายเซนในอารยธรรมจีนสมัยราชวงศ์ถังจึงแยกสายออกเป็นสองฝ่ายโดยในฝ่ายเหนือซึ่งเจริญในแถบทิศเหนือของดินแดนจีน เช่น นครลั่วหยาง (Loyang) และนครฉางอัน (Chang an) ได้ยอมรับเฉินซิ่วให้ดำรงตำแหน่งเป็นสังฆปริณายกองค์ที่ 6 และสนับสนุนแนวคิดเรื่องการปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป นิกายฝ่ายเหนือนี้ไม่ปรากฏว่าสามารถพัฒนาต่อ ยอดได้ในอารยธรรมจีนภายหลังจากช่วงศตวรรษที่ 9 ด้วยเพราะความสัมพันธ์ระหว่างนิกายเซนฝ่ายเหนือและราชสำนักแห่งนครลั่วหยาง ส่งผลให้เมื่อเกิดความวุ่นวายทางการเมืองและการกวาดล้างพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่ในสมัยราชวงศ์ถัง หรือ Hui-ch’ang Persecution ในราวปี คศ 814-845 นิกายเซนฝ่ายเหนือซึ่งมีจุดศูนย์กลางอยู่ในเมืองหลวงจึงรับผลกระทบอย่างหนักและภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวการสืบทอดสายสกุลทางความคิดของนิกายเซนฝ่ายเหนือจึงได้จบสิ้นลงตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ในขณะที่นิกายเซนในฝ่ายใต้ซึ่งก็ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวแต่ไม่เทียบเท่ากับนิกายในฝ่ายเหนือ ด้วยเพราะการมีจุดศูนย์กลางอยู่ห่างไกลจากเขตการปกครองของนครหลวงและความสัมพันธ์

กับราชสำนักที่มีน้อยกว่า การได้รับผลกระทบทางการเมืองที่น้อยกว่าในแง่นี้ จึงส่งผลให้นิกายเซนฝ่ายใต้จึงได้ขยายตัวและพัฒนาแตกสายสกุลย่อยออกไปถึง สามสายหลักจนพัฒนาต่อมาเป็นนิกายเซนห้าสำนักหลักในสมัยราชวงศ์ซ่งต่อมา สายสกุลของนิกายเซนฝ่ายใต้ทั้งสามนั้นประกอบด้วย

1. สาย Hotse School หรือสายของ เฉินหยูซึ่งนับตนเองเป็นสังฆปริณายก องค์ที่ 7 ต่อจากฮุยเน่ และมีการสืบสายทางความคิดต่อมาจนถึง สุงมี (ค.ศ.780-841) แต่ภายหลังจากการมรณภาพของสุงมีแนวคิดของสายนี้ไม่ได้รับการยอมรับจากนิกายเซนในฝ่ายใต้ด้วยเหตุที่มีแนวคำสอนที่ค่อนข้างจะแปลกต่างออกไปจากนิกายในฝ่ายใต้หลายประการ จนท้ายที่สุดสายนี้จึงถือว่าขาดช่วงไปอย่างสมบูรณ์ ภายหลังจากการมรณภาพของสุงมี

2. สายที่พัฒนาขึ้นในนครเจียงซี (Kiangsi) ยอมรับ “หนานเหยว” (Nan yueh :677-744 A.D.) และ “มาซือ เต้าอี้” (Matsu Taoi : 709-788 A.D.) เป็นคณาจารย์ที่สำคัญไล่ตามลำดับลงมา รวมถึงเป็นสายที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องการบรรลุธรรมอย่างฉับพลันของท่านสังฆปริณายกองค์ที่ 6 อย่างชัดเจน นิกายเซนสายนี้เองที่ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีแนวคิดของนิกายเซนสายนี้จึงและกลายเป็นแนวคิดกระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลี

3. สายที่พัฒนาขึ้นในนครหูหนาน (Hunan) ยอมรับ ฉิงหยวน (Ching yuan: d.740) และชินเต้า (Shin tou: 707-790 A.D.) เป็นคณาจารย์ที่สำคัญต่อมาจากฮุยเน่ ในฐานะสังฆปริณายกองค์ที่ 6

ตารางที่ 3 สำนักเซนฝ่ายใต้ในอารยธรรมจีน

สังฆปริณายกองค์ที่ 6 : เว่ยหลาง (ค.ศ. 638- 713)

ราชวงศ์ถัง ค.ศ. 618-907	1 สายโฮเซ่	2 สายเจียงซี	3 สายหุหนาน
	เฉินหุย (Shenhui)	หนานเหยว (Nan Yeuh)	ฉิงหยวน (Ching Yuan):
สืบเนื่องต่อถึง ราชวงศ์ซ่ง ค.ศ. 960-1279	ซุงมี (Tsung Mi)	มาซ้อ เต้าอี้ (Matsu Taoi “สำนักหังโจว”	ชินเตา (Shintou)
	-	สำนักก๊วยหยวน (Guiyuan School)	สำนักฟาเหยิน (Fayen School)
	-	สำนักลินชี (Linchi School)	สำนักยุนเหมิน (Yumen School)
			สำนักเซ้าทง (Caodong school)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การพิจารณาตารางการสืบสายสกุลทางความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจบสิ้นซึ่งการสืบทอดความคิดของสำนัก Ho tse School ภายหลังจากการมรณภาพของ *Tsung Mi*¹² ซึ่งเป็นคณาจารย์คนสำคัญ

¹² Tsung mi ถือเป็นสังฆปริณายกหรืออาจารย์ใหญ่ลำดับที่ห้าของนิกายอวตัมสกะในจีนและถือเป็นสังฆปริณายกองค์สุดท้ายของนิกายอวตัมสกะก่อนการเกิดความวุ่นวายทางการเมืองและการกวาดล้างพระพุทธรูปศาสนาครั้งใหญ่จนไม่ปรากฏว่านิกายอวตัมสกะนั้นสามารถกลับขึ้นมามีบทบาทที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งและได้สิ้นสุดการสืบช่วงในอารยธรรมจีนภายหลังจากการมรณภาพของ Tsung Mi นี้เอง

นั้นอาจจะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนะคติและแนวคิดหลักของพระพุทธรศาสนาิกายเซน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้อย่างมีนัยที่สำคัญ กล่าวคือแนวคิดหลักที่สำคัญของ *Tsung Mi* และสำนัก *Ho tse school* นั้นมีพื้นฐานอยู่บนการยอมรับว่าแนวทางของพระพุทธรศาสนาที่เน้นการศึกษาทฤษฎีหรือทำความเข้าใจคำสอนที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์หรือ Textual School นั้นเป็นรากฐานในเชิงหลักการที่สามารถใช้ในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องการปฏิบัติของนิกายเซนให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ ในแง่นี้แนวคิดของ *Tsung Mi* และสำนัก *Ho tse school* จึงมีลักษณะที่มีใช้คำสอนที่ตกอยู่ในฝ่ายสุดโต่ง (Radicalism) ที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยปราศจากการยอมรับแนวคิดอื่นๆที่ดำรงอยู่ข้างเคียง นักวิชาการทางพระพุทธรศาสนาเกาหลีเช่น Shim ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่าการขาดช่วงทางความคิดของสำนัก *Ho tse School* นอกจากจะเป็นผลกระทบมาจากปัญหาทางการเมืองที่สำคัญของอารยธรรมจีนแล้ว การขาดช่วงดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีหรือทัศนะคติของนิกายเซนช่วงเวลาดังกล่าวที่มีท่าทีในการไม่ยอมรับแนวคิดเรื่องการประสานหรือการสร้างสมดุลระหว่างนิกายฝ่ายการศึกษา (Kyo) และนิกายเซนซึ่งเน้นการให้ความสำคัญกับรูปแบบของการปฏิบัติ

ในแง่นี้ท่าทีในเชิงการปฏิเสธความสัมพันธ์ในเชิงสอดคล้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสำนักฝ่ายที่เน้นการศึกษาคัมภีร์นั้นเป็นท่าทีหลักของนิกายเซนสำนัก *Hung Chou School* ที่เน้นการ “ชี้ตรงสู่จิตของบุคคล ตระหนักถึงธรรมชาติและกลายเป็นพุทธะและการส่งผ่านความจริงแท้แห่งพุทธธรรมจากจิตสู่จิตอันปราศจากคำสอน” ซึ่งมีอิทธิพลครอบงำความคิดของพระพุทธรศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างค่อนข้างชัดเจน ในช่วงเวลาดังกล่าวนิกายเซนในฝ่ายที่อาจจะสามารถเรียกว่าฝ่ายสุดโต่ง (Radicalism) ที่ซึ่งปฏิเสธแนวคิดของฝ่ายสำนักการศึกษาหรือ Textual School เช่นนิกายเซนสาย *Kiangsi* และสาย *Hunan* นั้นได้รับความนิยมในบริบทของพระพุทธรศาสนาในอารยธรรมจีนจนกระทั่งสามารถสืบทอดต่อมาจนพัฒนาขึ้นมาเป็นนิกายเซนทั้ง 5 สำนักที่สำคัญในสมัยราชวงศ์ซ่งในเวลาต่อมา และ

Hung Chou School ของ *Matsu Taoi* นี้เองที่เป็นสายสกุลหลักที่ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลี ในราวศตวรรษที่ 8 และได้กลายเป็นพระพุทธศาสนาิกายเซนกระแสหลักที่ปรากฏในคาบสมุทรเกาหลีนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

3.2 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลี

ภายหลังจากการเผยแพร่แนวคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนโดยเฉพาะจากสายสกุล *Hung Chou School* ของ *Matsu Taoi* เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีในราวศตวรรษที่ 8 นั้นปัญหาความตึงเครียดขัดแย้งระหว่างพระพุทธศาสนากระแสหลัก (Orthodox school) และพระพุทธศาสนานิกายเซนจึงเริ่มก่อตัวขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลี พระพุทธศาสนากระแสหลักที่ได้รับการสนับสนุนจากราชอาณาจักรและราชสำนักหรือฝ่ายอวดัมสกะนั้นมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาในคัมภีร์หรือคัมภีร์ทางศาสนาและระบบความคิดทางปรัชญาที่ซับซ้อน ซึ่งถูกพรรณนาไว้ในพระสูตรขนาดใหญ่เช่น อวตัมสกะสูตร และมองว่าแนวคำสอนที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรนั้นเป็นเพียงคำสอนที่เที่ยงแท้หนึ่งเดียวที่สมบูรณ์สูงสุด (ในความหมายคือการเป็นคำสอนที่อธิบายและเปิดเผยหมายถึงแท้จริงของพุทธธรรมได้อย่างสมบูรณ์และถูกต้องที่สุด) ในขณะที่พระพุทธศาสนาฝ่ายเน้นการปฏิบัติ (Meditation school) สายสุดโต่ง (Radicalism) เช่นสำนัก *Hung chou school* ซึ่งมีทัศนะในการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติเพื่อการพุ่งตรงเข้าสู่ “ประสบการณ์แห่งการตื่นรู้” ในฐานะที่เป็นการตื่นรู้สู่สภาวะเดิมแท้ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นกระแสแห่งการรับรู้อันปราศจากการแยกแยะในเชิงมนทัศน์ ประสบการณ์ดังกล่าวนี้เองคือการปรากฏขึ้นของความจริงแท้แห่งพุทธธรรมในกระบวนการแห่งการรับรู้ของมนุษย์ และสมบูรณ์ ซึ่งอยู่พ้นออกไปจากการติดยึดในข้อเขียนตำราหรือการครุ่นคิดทางปรัชญาที่ลึกซึ้งซับซ้อน (Special transmission outside the scriptural teaching) (Shim, 1998, p.11) ในแง่นี้นิกายเซนมองว่า ด้วยการให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงส่งผลให้สำนักคิดของพระพุทธศาสนาในอาณาจักรซิลลาใหม่นั้นแตกแยกออกเป็นสองฝ่ายซึ่งขัดแย้งกันอย่างชัดเจน

กล่าวคือสำนักฝ่ายการศึกษาคัมภีร์ (Textual Studies School / Scholastic School) ซึ่งมีนิกาย อวตัมสกะเป็นหลัก และสำนักฝ่ายการปฏิบัติ (Meditative School) ซึ่งมีนิกายเซนเป็นหลักที่สำคัญ

ภายใต้บริบทความขัดแย้งทางความคิดในลักษณะดังกล่าว จึงส่งผลให้สำนักคิดของพระพุทธศาสนาในอาณาจักรซิลล่าใหม่นั้นแตกแยกออกเป็นสองฝ่าย ซึ่งขัดแย้งกันอย่างชัดเจน ความขัดแย้งดังกล่าวนั้นในภายหลังได้ถูกพัฒนาจนนำไปสู่ข้อโต้แย้งทางศาสนาที่สำคัญเรื่อง “วิถีแห่งการเข้าถึงความจริงแท้แห่งพุทธธรรม” ของทั้งสองฝ่าย กล่าวคือการเน้นการศึกษาอย่างเป็นระบบของนิกายอวตัมสกะเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายแห่งพุทธธรรมและการปฏิบัติในฐานะที่เป็นข้อฝึกฝนหรือกิจกรรมทางศาสนาซึ่งดำเนินอย่างต่อเนื่องไปอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งทอดยาวไปสู่เป้าหมายแห่งการบรรลุธรรม ในขณะที่นิกายเซนกระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลีให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการเข้าถึงความจริงแท้แห่งธรรมด้วยการตื่นรู้อย่างฉับพลันในธรรมชาติแห่งพุทธะที่มีในตนและ “การปฏิบัติอย่างฉับพลัน” (Sudden Cultivation) กล่าวคือพฤติกรรมหรือการปฏิบัติในฐานะที่เป็น “การตื่นรู้” (Awakening) ถึงธรรมชาติที่แท้จริงแห่งพุทธะของตนซึ่งเป็นกระบวนการที่ปรากฏขึ้นได้อย่างฉับพลัน การปฏิบัติในลักษณะนี้จึงมิได้เป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อกฎเกณฑ์หรือข้อห้ามเช่น “การไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” หรือเป็นพฤติกรรมเพื่อการตอบสนองข้อเรียกร้องต่อกฎเกณฑ์บางประการเช่น “การต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” หากแต่การปฏิบัติในความหมายดังกล่าวดำรงอยู่ในฐานะที่เป็น “พฤติกรรมแห่งการตระหนักรู้ถึงความจริงแห่งพุทธธรรม ซึ่งจะปรากฏขึ้นได้ก็แต่เพียงภายใต้ประสบการณ์ของมนุษย์แต่เพียงเท่านั้น” การปฏิบัติในลักษณะดังกล่าวคือข้อปฏิบัติที่สะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานที่แท้จริงของตัวตนซึ่งดำรงอยู่ก่อนการเกิดขึ้นของการคิดแบ่งแยกในเชิงมโนทัศน์ทั้งหลาย ในจาริตของพระพุทธศาสนานิกายเซนฝ่ายเกาหลีเรียกการปฏิบัติในลักษณะดังกล่าวว่าการปฏิบัติที่แท้จริงหรือ “True Cultivation” หรือการปฏิบัติอันปราศจากควาพยายาม “Effortless Cultivation”

ภายใต้ความขัดแย้งดังกล่าวพระพุทธรุศาสนิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีจึงได้แสดงท่าทีในการต่อต้านแนวคิดของพระพุทธรุศาสนาฝ่ายศึกษาคัมภีร์อย่างชัดเจนด้วยการกล่าวอ้างว่าพระพุทธรุศาสนาสำนักฝ่ายการศึกษาคัมภีร์นั้นเป็นแนวทางหรือวิถีทางในการศึกษาที่ “ลุ่มหลงและยึดติดอยู่ด้วยภาษา, และอักษร” กล่าวคือการมุ่งให้ความสำคัญคัมภีร์หรือข้อเขียนทางศาสนา โดยปราศจากการ “เข้าถึง” ความจริงแท้อันสมบูรณ์ซึ่งอยู่พ้นออกไปจากความสามารถของภาษาและอักษรเหล่านั้นทั้งนี้กายเซนและอวตัมสกะต่างใช้กระบวนการในการ “สร้างความชอบธรรม” (Legitimization) เพื่อการปฏิเสธหรือชี้ให้เห็นว่าหลักการและแนวคิดของฝ่ายอื่นนั้นเป็นหลักการที่ไม่สามารถสะท้อนความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมและไม่สามารถนำบุคคลเข้าถึงพุทธธรรมอันสมบูรณ์ได้ ข้อโต้แย้ง (Argument) หลักที่สำคัญของนิกายเซนที่มีต่อฝ่ายเน้นการศึกษาคัมภีร์ในลักษณะดังกล่าว นั้น วางอยู่บนคำสอนที่ว่า “ซึ้งตรึงสู่จิตของบุคคล ตระหนักถึงธรรมชาติและกลายเป็นพุทธะ” รวมถึง “การส่งผ่านความจริงแท้แห่งพุทธธรรมจากจิตสู่จิต อันปราศจากคำสอน” และ “ทอนการให้ความสำคัญของการศึกษาคัมภีร์หรือตำรา และให้ความสำคัญกับวิธีการหรือรูปแบบการปฏิบัติพิเศษบางประการที่มุ่งเน้นสู่การมีประสบการณ์ในจิตเดิมแท้อย่างฉับพลัน”¹³ รวมไปถึงการปฏิเสธรูปแบบการปฏิบัติที่เป็นขั้นเป็นตอนและยาวนานเช่นที่ปรากฏในข้อคำสอนของคณาจารย์ฝ่ายอวตัมสกะ เช่น ฝ่าซัง Fazang (634-712 A.D.)

แนวคิดที่สำคัญของ *Hung Chou School* ในลักษณะดังกล่าวถึงแม้จะพิจารณาได้ว่าเป็นแบบแผนทางความคิดที่สืบเนื่องมาจากสายสกุลของนิกายเซน

¹³ de-emphasis textual studies and strong inclination for the extraordinary performatory technique of directly imparting the Chan experience

ฝ่ายใต้หรือ The Southern Line of Zen¹⁴ โดยเฉพาะเรื่องการตื่นรู้สู่ความจริงอย่างฉับพลัน (The Concept of Sudden Awakening) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพระสูตรที่สำคัญของนิกายเซนฝ่ายใต้เช่น *The Platform Sutra* ของสังฆปริณายกองค์ที่ 6 หรือ ฮุยเน้ง แต่กระนั้นก็ตามภายใต้ห้วงระยะเวลาแห่งการส่งผ่านทางความคิดในช่วงราวศตวรรษที่ 7 จนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 9 ซึ่งพระพุทธศาสนาฝ่ายเซนสายนี้ได้เผยแพร่เป็นนิกายหลักบนคาบสมุทรมณฑลนั้น การเปลี่ยนแปลงในเชิงความคิดอย่างมีนัยที่สำคัญบางประการได้ก่อตัวขึ้นภายในกระบวนการเคลื่อนไหวอย่างเป็นพลวัติของพระพุทธศาสนานิกายเซน กล่าวคือการที่ *Hung Chou School* โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ 8 ในสมัยของ มาซือเต้าอี้ ได้พัฒนาแนวคิดของสำนักฉับพลันของสังฆปริณายกองค์ที่ 6 นี้ให้มีความ “เข้มข้นและแข็งแกร่ง” มากขึ้นด้วยการย้ำเน้นถึงความสำคัญอันเป็นที่สุด ของตัวสภาวะแห่งการบรรลุธรรมโดยฉับพลันซึ่งต้องเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดย “ปราศจาก” การหลงติดอยู่ใน “กัณฑ์แห่งภาษา” หรือความรู้เชิงเหตุผลหรือความรู้ทางปัญญา (Intellectual Knowledge) “เซนคือการพุ่งตรงสู่จิต ตระหนักรู้ในธรรมชาติและตื่นรู้สู่พุทธภาวะ” ซึ่งเป็นการตระหนักรู้ที่ “ไม่พึ่งพิงอยู่ด้วยอักษร” และเป็นการตื่นรู้ซึ่ง “ส่งผ่านโดยตรงจากจิตสู่จิต” อันเป็นข้อคำสอนที่สำคัญของนิกายเซน

¹⁴ ภายหลังจากการได้รับมอบตำแหน่งจากสังฆปริณายกองค์ที่ 5 แล้ว ฮุยเน้งได้เดินทางลงไปทางใต้และเผยแพร่แนวคิดเรื่องการบรรลุธรรมโดยฉับพลันนี้ ตรงข้ามกับเฉินฉิวซึ่งมีแนวคิดเรื่องการปฏิบัติเพื่อเข้าสู่การบรรลุธรรมอย่างเป็นระบบ และค่อยเป็นค่อยไปตามศักยภาพของผู้ปฏิบัติซึ่งได้เดินทางขึ้นไปยังทิศเหนือเพื่อทำการเผยแพร่แนวคิดและคำสอนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงมีการเรียกคำสอนของฮุยเน้งว่า คำสอนฝ่ายใต้หรือคำสอนแบบฉับพลัน (Southern Chan/Sudden Teaching) และคำสอนของเฉินฉิว ว่าคำสอนฝ่ายเหนือหรือคำสอนแบบเป็นขั้นตอน (Northern Chan/Gradual Teaching)

ความหมายเรื่อง “ความเข้มข้น” ที่ผู้วิจัยได้กล่าวนั้นนั้นอาจจะสามารถขยายความได้ในอีกมุมหนึ่งว่า ถึงแม้ฮุยเงิงจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพุ่งตรงเข้าสู่ประสบการณ์เดิมแท้แห่งธรรมเป็นหลัก แต่กระนั้นก็ตามแนวคิดของฮุยเงิงยังคงสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับในสำคัญของภาษาและคัมภีร์ ก็ยังคงให้ความสำคัญ ต่อแนวคิดเรื่องภาษาที่มีผลต่อการเข้าใจในความจริงแห่งพุทธธรรม ตัวอย่างเช่นโดย การลุกโผล่ซึ่งดวงตาแห่งธรรมของฮุยเงิงนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกจากการได้ยินการท่องบ่น “วัชรสูตร” ซึ่งเป็นพระสูตรที่สำคัญในฝ่ายมหายาน อีกทั้งท่านเองยังรจนา “สูตรของฮุยเงิง” หรือ *The Sutra of Hui Neug / The Platform Sutra* และใช้เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอนของนักเรียนและผู้ฝึกปฏิบัติธรรม ทศนะคติในลักษณะดังกล่าวของฮุยเงิงผู้วิจัยมองว่าเป็นท่าทีที่เพื่อนปรนต่อการใช้ภาษาเพื่อการสร้างความเข้าใจ อันสื่อแสดงถึงความเข้าใจซึ่งขอบเขตและข้อจำกัดของภาษาที่มีต่อความจริง อันนำไปสู่การตระหนักถึงระยะห่างอย่างถูกต้องระหว่าง “ผู้ใช้” และ “ภาษา” เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องต่อ “ความจริง”¹⁵

¹⁵ เป็นที่น่าสนใจว่าอัตชีวประวัติของฮุยเงิงนั้นล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องกับตำราคัมภีร์และข้อคำสอนทางศาสนาเช่นพระสูตรต่างๆ ในแง่นี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในทศนะของฮุยเงิง “การไม่พึ่งพิงอยู่ด้วยตัวอักษร” อาจจะมีได้หมายความว่าถึงการปฏิเสธการความจำเป็นของตัวอักษรตามที่บุคคลทั่วไปเข้าใจโดยพิจารณาตามรูปศัพท์และความหมายที่ปรากฏ แต่ในทางกลับกันเป็นการเรียกร้องให้ผู้ปฏิบัติให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเข้าใจความหมายและบทบาทอันแท้จริงของ “ภาษา” ในฐานะที่เป็นหนึ่งในเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญของการบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดทางศาสนา การพิจารณาในแง่นี้จะเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องภาษาและความจริงในทศนะของพระพุทธศาสนานิกายเซนนั้นมิได้ตั้งอยู่บนประเด็นเรื่องการปฏิเสธหรือการยอมรับความจำเป็นของภาษาในการเข้าถึงความจริงหากแต่ปัญหาเรื่องภาษาดังกล่าววางอยู่บนกรอบเรื่องการเข้าใจบทบาท และขอบเขตหน้าที่ของภาษาที่มีผลต่อการสะท้อนถึงความจริงในเชิงพุทธธรรม แนวคิดในลักษณะดังกล่าวค่อนข้างมีท่าทีที่แตกต่างกับแนวคิดของนิกายเซนโดยเฉพาะ Hung Chuo School ในศตวรรษที่ 8 อย่างมีนัย

ในขณะที่ สุธนัง วางหลักการของเซนอยู่บนแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างขอบเขตของภาษาและการเข้าถึงความจริง แต่สำหรับมาซ็อเต๋ออีและ *Hung Chou School* นั้นถึงแม้แนวคิดเรื่องการบรรลุธรรมอย่างฉับพลันนั้นจะเป็นมรดกทางความคิดที่รับมาจากอิทธิพลของ สุธนัง แต่กระนั้นก็ตามทัศนะของ *มาซ็อ เต๋ออี* ในเชิงปฏิบัติและเรื่องขอบเขตและข้อจำกัดของภาษานั้นมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดของสุธนัง อย่างสำคัญ *มาซ็อ เต๋ออี* มองว่าหากภาษามีข้อจำกัดในการเข้าถึงความจริงแล้วการหลุดพ้นออกจากกรอบของการใช้ภาษาในแบบธรรมดาสามัญซึ่งวางอยู่บนแนวคิดเรื่องทัศนคติในการแบ่งแยกและตรรกะคือมรรควิธีที่เที่ยงแท้ที่สามารถพุ่งตรงสู่เป้าหมายแห่งธรรม มรรควิธีอันหลุดพ้นจากกักตึงของภาษาดังกล่าวของ *มาซ็อ เต๋ออี* ได้รับการอธิบายหลักการที่สำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ

1. บทสนทนาอันข้ามพ้นเหตุผล หรือ Illogical Conversation between Master and Disciple.
2. ปริศนาปฏิบัติ/ปริศนาธรรม หรือ Koan
3. พฤติกรรมแปลกประหลาด หรือ Bizarre Performances เช่นการกระทำพฤติกรรมบางอย่างโดยตรงเช่นการทุบ หรือฟาดตีต่อร่างกายเพื่อผลแห่งการบรรลุธรรม (Shim, 1999, p. 37)

ผู้วิจัยมองว่าแนวคิดดังกล่าวของ *มาซ็อ เต๋ออี* นั้นเปรียบเสมือนการสนับสนุน “วิธีตรง” (direct approach) ที่สามารถเปิดเผยถึงบ่งชี้ถึงความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมในประสบการณ์ของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกับ “วิธีแห่งมโนทัศน์” (conceptual approach) เช่นการอธิบายในเชิงหลักการหรือความเข้าใจในแต่เพียงในเชิงทฤษฎี ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างกรอบมโนทัศน์ชุด

ที่สำคัญในแง่นี้ผู้วิจัยค่อนข้างมีความเห็นว่า ทัศนะในเรื่องการยอมรับและการให้ความสำคัญกับภาษาหรือการให้ความสำคัญกับการศึกษาคัมภีร์ของจินุณนั้นน่าจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับแนวคิดของสุธนังมากกว่า *มาซ็อ เต๋ออี*

ต่าง ๆ ขึ้นซ้อนทับจนไม่สามารถเข้าถึงความหมายที่แท้จริงแห่งพุทธธรรมได้อย่างสมบูรณ์¹⁶ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ทำให้พบว่าในช่วงศตวรรษที่ 8 เป็นต้นมา ภายหลังจากที่พระพุทธศาสนานิกายเซนได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีนั้น แนวคิดเรื่องการประสานความขัดแย้งหรือการสร้างหลักการเพื่ออยู่ร่วมกันของทั้งสองฝ่ายนั้นจึงเป็นสิ่งที่ค่อนข้างหาพบได้ยากมากท่ามกลางข้อคำสอนของพระพุทธศาสนานิกายเซน แต่ในทางกลับกันแนวคิดเรื่องการต่อต้านหรือการปฏิเสธแนวคิดคู่ตรงข้ามทางความคิดกลับพบได้อย่างชัดเจนในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ตัวอย่างที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งดังที่เรียดดังกล่าวปรากฏชัดที่สุดในทัศนคติของคณาจารย์เซนรุ่นแรกในคาบสมุทรเกาหลีเช่น ในสำนักของ *Toui* (Toui: d 825 /Mt. Kaji / Porimsa Monastery) ซึ่งรับแนวคิดเรื่องการเน้นให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องการตื่นรู้สู่จิตโดยย้ำเน้นใน “การปราศจากความข้องเกี่ยว” กับคำสอนในเชิงตำราโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสูตรหรือคัมภีร์ของนิกายอวตัมสกะกล่าวคืออวตัมสกะสูตร

ด้วยการปฏิเสธข้อคำสอนในรูปแบบตำราของ *Toui* แนวคิดที่สำคัญต่าง ๆ ที่ปรากฏในอวตัมสกะสูตรจึงถูกแทนที่ด้วยคำสอนของนิกายเซน เช่น แนวคิดเรื่อง “ธรรมชาติ” ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญของนิกายอวตัมสกะถูกแทนที่ด้วยคำสอนเรื่อง “สัจยญาตา” ของนิกายเซน ในขณะที่อิทธิพลทางความคิดของคณาจารย์คนสำคัญของนิกายอวตัมสกะเช่น Fazang เรื่องการปฏิบัติอันยาวนานอย่างเป็นขั้นตอน (grA.D.ual cultivation) ซึ่งปรากฏเป็นแก่นคำสอนที่สำคัญในอวตัมสกะสูตร ผ่านทางมโนทัศน์เรื่อง ความเชื่อ (Faith) ความเข้าใจ (Understanding) การปฏิบัติ (Practice) และการเข้าถึงความจริงแท้ (Realization) นั้น ได้ถูกทอนความสำคัญลงในฐานะ “กระบวนการแห่งการทอดยาวในเชิงเวลาอันไร้ความจำเป็น” และถูกแทนที่ด้วยแนวคิดเรื่อง “การตื่นรู้สู่ธรรมชาติและพุ่งตรงต่อจิต

¹⁶ แนวคิดที่สำคัญของ มาซื่อ เต้าอี้ เช่นนี้ภายหลังได้รับการพัฒนาขึ้นสู่จุดสูงสุดในสมัยของ Linji Yixuan (d. 866) จนกลายเป็นที่มาของนิกาย Rinzai Zen ในประเทศญี่ปุ่นในเวลาต่อมา

เดิมแต่อย่างฉับพลัน”และแนวคิดเรื่อง “การปฏิบัติอย่างปราศจากความคิด” หรือ *Sudden awakening to true mind and cultivation without cultivation* (Shim, 1999, p. 43)

จากการศึกษาในประวัติศาสตร์ทางความคิดของพระพุทธศาสนาบนคาบสมุทรเกาหลี ยังคงพบว่าข้อโต้แย้งที่สำคัญในการปฏิเสธความสำคัญของคัมภีร์หรือข้อเขียนทางศาสนาที่นิกายเซนมีต่อนิกายอวตัมสกะ นอกจากอยู่ในรูปแบบของการโต้แย้งในเชิงหลักการหรือทฤษฎีตามที่กล่าวมาแล้ว เรายังพบว่านิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลียังคงพยายามสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับ “วิถีแห่งการส่งผ่านความจริงแห่งพุทธธรรมระหว่างครูและศิษย์” ซึ่งเป็นกระบวนการที่อยู่นอกเหนือและไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผ่านทางคัมภีร์หรือข้อเขียนทางศาสนาซึ่งเป็นรูปแบบที่นิกายอวตัมสกะให้ความสำคัญ ในแง่การสร้าง “ความชอบธรรมของวิถีทาง” ในลักษณะดังกล่าวโดยแท้จริงก็คือความพยายามในการสร้างความชอบธรรมแห่งสถานะของคำสอนที่ถูกต้องแท้จริงและสมบูรณ์ของนิกายเซนที่มีเหนือกว่านิกายฝ่ายศึกษาคัมภีร์นั่นเอง การให้ความสำคัญกับแนวคิดในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นที่มาของปรากฏการณ์ในการสร้างคำอธิบายหลักการเรื่องการบรรลุธรรมของพระพุทธเจ้าขึ้นมาในรูปแบบใหม่เพื่อใช้ในการสนับสนุนความจริงแท้ของนิกายเซนภายใต้แนวคิดของ โปมิล (Pomil: 810-889/ Mt. Sagul/ Gulsansa Monastery) โดยกล่าวว่า

ภายหลังจากที่พระองค์ทรงละทิ้งชีวิตแห่งความเป็นกษัตริย์ พระองค์ทรงเข้าถึงธรรมอันสูงสุดในขณะที่ทรงทอดพระเนตรดวงดาวอันแวววาว แต่กระนั้นก็ตามพระองค์ทรงตระหนักได้ว่าสิ่งนี้มิได้เป็นการบรรลุถึงธรรมเป็นสมบูรณ์เป็นความจริงแท้สูงสุดดังนั้นพระองค์จึงทรงเสด็จไปพบกับ ฉินกวี (Ching'wi) เพื่อรับการถ่ายทอดธรรมอันสมบูรณ์ สิ่งนี้คือการถ่ายทอดธรรมแบบพิเศษซึ่งข้ามพ้นออกไปจากข้อคำสอนในตำรา (Shim, 1999, p. 46)

คำอธิบายของ โทมัส นั้นเปรียบดั่งการเติมเชื้อไฟแห่งความขัดแย้งให้ครุกรุ่นมากขึ้นอีกเป็นเท่าทวี เนื่องด้วยคำอธิบายเช่นนี้คือการสร้างข้อสนับสนุน (อย่างไร้หลักฐาน) ต่อความสำคัญของแนวคิดเรื่องการยืนยันความถูกต้องของหลักธรรมอันวางอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งมอบและผู้รับมอบ (Subjective Approval Transmitted from Master to Disciple) ที่มีเหนือกว่าแนวคิดเรื่องการเข้าถึงความจริงหรือสัจธรรมอันปรากฏอยู่ในข้อคำสอนและคัมภีร์ที่สำคัญสูงสุดของนิกาย (The Perception of Objective Truth Embodied in the Teaching of Sacred Scriptures) อันเป็นพื้นฐานแนวคิดซึ่งแสดงออกถึงความสำคัญอันเป็นที่สุดของหลักการของนิกายเช่นที่มีเหนือกว่าหลักการของฝ่ายศึกษาคัมภีร์ และอาจจะเกินเลยไปถึงการอธิบายว่าวิธีการศึกษาหาความรู้โดยวางพื้นฐานอยู่ที่การศึกษาในคัมภีร์นั้นโดยแท้ที่จริงแล้วเป็นเพียงวิธีที่เข้าถึงความจริงแห่งพุทธธรรมได้เพียงส่วนหนึ่งส่วนเดียวเท่านั้น การสร้างคำอธิบายเรื่องการยืนยันความรู้ที่แท้จริงดังกล่าวหากพิจารณาในอีกมุมหนึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่าแนวทางดังกล่าวเป็นความพยายามของคณาจารย์ในฝ่ายเซนที่มุ่งลดทอนความสำคัญของการแสวงหาความจริงของพุทธธรรมซึ่งวางอยู่บนการวิเคราะห้และศึกษาอย่างลึกซึ้งในคัมภีร์ตำราหรือข้อเขียนทางศาสนา มาสู่การให้ความสำคัญกับ “การถ่ายทอดแบบพิเศษนอกตำรา” หรือ “การส่งผ่านจากจิตสู่จิต” กล่าวคือ “ความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์และอาจารย์ในการกระตุ้นให้ศิษย์เกิดประสบการณ์เดิมแก่แห่งการรับรู้โลกและสรรพสิ่งก่อนการแยกแยะในเชิงมนทัศน์ใด ๆ และการยืนยันในความเข้าใจที่แท้จริงดังกล่าวของศิษย์ย่อมต้องเกิดขึ้นภายใต้ประสบการณ์ที่อาจารย์นั้นมิต่อการปรากฏขึ้นของประสบการณ์ในการรับรู้และการเข้าใจโลกและสรรพสิ่งของศิษย์นั่นเอง” (Hee, 1981, pp. 203-204)

4. แนวคิดในการจัดการความขัดแย้งของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลี

ณ จุดเริ่มต้นในปี ค.ศ. 372 ซึ่งพระพุทธศาสนาได้ถูกเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีอย่างเป็นทางการ เป็นต้นมาพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นหนึ่ง

ในสถาบันทางสังคมที่สำคัญและมีบทบาทต่อคาบสมุทรเกาหลีอย่างชัดเจน แนวคิดของพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกลงในจิตใจของประชาชนนับตั้งแต่ราชสำนัก ขุนนางอำมาตย์ชั้นสูงเรื่อยลงมาถึงประชาชนในท้องถิ่นห่างไกลด้วยความคุ้นชินกับศาสนาพื้นถิ่นที่มุ่งเน้นเรื่องพลังลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือพิธีกรรมที่มีต่อพลังธรรมชาติที่มีมาอย่างยาวนานในคาบสมุทรเกาหลีส่งผลให้มุมมองของชนชั้นปกครองที่มีต่อพระพุทธศาสนาจึงถูกวางพื้นฐานไว้ด้วยกรอบความคิดในลักษณะดังกล่าว พระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงแรกจึงเป็นศาสนาที่ผสมผสานกันระหว่างแนวคิดเรื่องการแสวงหาความจริงหรือการเข้าถึงความจริงแท้แห่งพุทธธรรมและการเป็นศาสนาในเชิงพิธีกรรมเพื่อตอบสนองต่อความมั่นคงหรือความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรซึ่งเป็นความต้องการของชนชั้นปกครอง

พระพุทธศาสนาที่แพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีในช่วงแรกนั้นจำแนกออกได้เป็นห้าสำนัก ได้แก่ สำนัก มหายิมิกะ สำนักโยคจาร สำนักวินัย สำนักนิรวาณ และสำนักอวตัมสกะ ในบรรดาสำนักเหล่านี้ สำนัก อวตัมสกะมีอิทธิพลมากที่สุดเนื่องด้วยความสัมพันธ์กับราชสำนักและกลุ่มทางการเมือง พระพุทธศาสนากระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงศตวรรษที่ 4-7 จึงถูกควบคุมด้วยแนวคิดและหลักการทางปรัชญาที่สำคัญของสำนักดังกล่าว อย่างไรก็ตามในราวศตวรรษที่ 8 เมื่อพระพุทธศาสนานิกายเซนได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีและเริ่มฝังรากลึกลงอย่างต่อเนื่องจนในราวศตวรรษที่ 9 ก็สามารถเผยแพร่ขยายตัวออกไปครอบคลุมทั่วทั้งดินแดนของคาบสมุทรเกาหลี และพัฒนาขึ้นจนสามารถจัดตั้งเป็นเครือข่ายของนิกายเซนทั้ง 9 สาย ซึ่งรู้จักกันในนามสำนักเซนทั้ง 9 ขุนเขา (Nine Mountains Zen) ในช่วงต้นรัชสมัยของราชอาณาจักรโครยอ การเผยแพร่อย่างรวดเร็วรวมถึงการส่งเสริมความเข้มแข็งที่มีมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของนิกายเซนส่งผลให้บรรยากาศทางสังคมศาสนาของอาณาจักรโครยอเริ่มเข้าสู่สภาวะตึงเครียดอย่างชัดเจน มูลเหตุที่สำคัญของสภาวะดังกล่าวอาจจะสามารถพิจารณาได้เป็นสองประเด็นคือ

หนึ่ง ความเสื่อมถอยของสังคมศาสนาในอาณาจักรโครยออันเนื่องมาจากการเกี่ยวข้อสัมพันธ์กับเรื่องราวในทางโลก (โลกียมรรค) ของพระพุทธศาสนา

จนเกินขอบเขตวัตรปฏิบัติของสังคมซึ่งที่ควรจะเป็น สังคมสงฆ์ในช่วงเวลาดังกล่าว จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องราวของการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง ในขณะที่อารามต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาในเชิงทรัพย์สิน เช่น การเก็บภาษีหรือการสั่งสมความร่ำรวยด้วยทรัพย์สินสมบัติและเงินทองต่าง ๆ มากมาย รวมกระทั่งถึงเหล่าสงฆ์เองก็มีได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาแนวคิดที่สำคัญของพระพุทธศาสนา หากแต่การเข้าสู่เพศบรรพชิตนั้นเป็นเพียงเพราะความต้องการในการหลุดพ้นจากการมีสถานะทางสังคมที่ต้อยต่ำเช่นการเป็นชนชั้นกรรมกร หรือการต้องถูกเกณฑ์เพื่อเป็นทหารในการศึกสงคราม ปัญหาดังกล่าวมานี้ส่งผลให้สังคมสงฆ์และพระพุทธศาสนานั้นตกอยู่ในสภาวะไร้แก่นสาร ซึ่งมีความสวยงามแต่เพียงเปลือกนอก แต่ภายในนั้นเปรียบเสมือนของเน่าเสียที่รอวันทรุดโทรมและพังทลาย

สอง ความขัดแย้งระหว่างพระพุทธศาสนากระแสหลักซึ่งให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นในการศึกษาเล่าเรียนในระบบความคิดทางปรัชญาที่ซับซ้อนลึกซึ้ง โดยวางพื้นฐานอยู่บนการศึกษาตำรา พระสูตร หรือเอกสารที่สำคัญทางศาสนา ในฐานะที่เป็นศาสนาแห่งการเน้นการศึกษาเล่าเรียน (The Scholastic School/ The Textual Study School) เช่น นิกายอวตัมสกะ กับพระพุทธศาสนาสายใหม่ที่ขยายตัวเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีในภายหลังซึ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ (Meditative School) ในฐานะที่เป็นการตระหนักรู้ถึงความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมผ่านการมีประสบการณ์โดยตรงตัวอย่างเช่นนิกายเซน ความขัดแย้งดังกล่าวถือเป็นประเด็นหลักที่สำคัญประการหนึ่งของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลี ความขัดแย้งทางความคิดนำไปสู่การอ้างความชอบธรรมอันสมบูรณ์ของฝ่ายตนที่มีต่อการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมซึ่งโดยนัยมีความหมายถึงการปฏิเสธแนวคิดของฝ่ายต่างให้กลายเป็นเพียง เครื่องมือ หรืออุบายหรือหนทางชั่วคราว หรือแม้กระทั่งเป็นความคิดที่ผิดพลาด (มิจฉาทิฐิ) ที่มีต่อการเข้าถึงความหมายของพุทธธรรมที่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ในสมัยโครยอซึ่งหากพิจารณาโดยผิวเผินอาจจะดูเหมือนเป็นช่วงแห่งความเฟื่องฟูของพระพุทธศาสนาเนื่องด้วยความแพร่หลายของความคิดทางศาสนาที่มีมากมายกว่าในรัชสมัยอื่น ๆ หากแต่

ในความเป็นจริงแล้วสภาวะทางสังคมศาสนาของราชอาณาจักรโครยอนั้นกลับกลายเป็นยุคแห่งความเสื่อมถอยของศาสนา (Degeneration Age) ความข้องเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของศาสนา ในขณะที่ความขัดแย้งทางความคิดในพระพุทธศาสนาเองส่งผลให้ความสามารถในการศึกษาและการปฏิบัติธรรมของเหล่าสงฆ์นั้นเป็นไปได้ยากยิ่งเนื่องด้วยการทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ไปกับการถกเถียงในเชิงทฤษฎีเพื่อการสร้างคามชอบธรรมให้กับหมู่คณะของตน หรือการสร้างข้อโต้แย้งในเชิงปรัชญาที่ลึกซึ้งเพื่อแสดงออกถึงความเหนือชั้นทางความคิดระหว่างนิกายต่างๆในศาสนาพุทธ

ภายใต้สภาวะทางสังคมศาสนาในลักษณะดังกล่าว โบโจ จินูล (ค.ศ. 1158-1210) ในฐานะนักบวชนิกายเซนเริ่มเล็งเห็นว่าปัญหาของพระพุทธศาสนาในลักษณะดังกล่าวเปรียบเสมือนโรคภัยที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างเร่งด่วน โบโจ จินูลมองว่าปัญหาเชิงสังคมของพระพุทธศาสนากล่าวคือความเกี่ยวข้องกับสังคมทางการเมืองของเหล่าสงฆ์จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขด้วยการถอยห่างสังคม ส่งผลออกจากความข้องเกี่ยวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับการศึกษาความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมภายใต้สังคมสงฆ์อันสมบูรณ์ ด้วยความคิดเช่นนี้ จินูลจึงมีความประสงค์ในการจัดตั้ง “สมาคมแห่งสมาธิและปัญญา” (The Society for Samadhi and Prajna) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาเรียนรู้และฝึกพัฒนาตนตามหนทางที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา ในขณะที่ปัญหาเรื่องความขัดแย้งระหว่างพระพุทธศาสนาทั้งสองฝ่าย กล่าวคือฝ่ายการศึกษาเล่าเรียนและฝ่ายการปฏิบัติสมาธินั้น โบโจ จินูลมองว่าปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวนี้โดยแท้จริงเป็นเพียงการเข้าถึงความหมายของพุทธธรรมอย่างไม่สมบูรณ์ หากตระหนักได้ถึงความจริงแท้แก่นพุทธธรรมอันสมบูรณ์แล้วย่อมพบว่า “สิ่งซึ่งตถาคตได้ตรัสด้วยพระโอษฐ์นั้นคือเหล่าคำสอนทั้งหลาย สิ่งซึ่งคณาจารย์ทั้งหลายได้ส่งมอบด้วยจิตของท่านนั้นคือเซน วาจาแห่งตถาคตและจิตแห่งคณาจารย์นั้นมีได้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งตรงข้ามกัน” โบโจ จินูล มองว่าเหล่าสงฆ์ทั้งหลายควรที่จะขุดลึกให้ถึงแก่นรากที่แท้จริงของคำสอน แทนที่จะเพียงพึงพอใจในเพียงรูปแบบการปฏิบัติ

ของฝ่ายตนเองและปลูกปั้นสร้างข้อโต้แย้งอันไร้ซึ่งประโยชน์และเสียเปล่าเวลาไปโดยไร้ค่า หากสามารถทำได้เช่นนี้ย่อมจะพบว่าโดยแท้จริงนั้นความแตกต่างทั้งหลายนั้นโดยแท้จริงคือภาพพจน์ของพุทธธรรมในลักษณะต่างๆที่สามารถนำมาประกอบกันเข้าเป็นความเข้าใจที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้ศึกษา การยอมรับความแตกต่างในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของความสมบูรณ์จึงเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องความขัดแย้งในสังคมสงฆ์ของราชอาณาจักรโครยอในทัศนะของ โบโจ จินูล

ภายใต้กระบวนทัศน์ในลักษณะดังกล่าวนำไปสู่แนวคิดเรื่องการสร้างแนวทางในการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมผ่านทางแนวคิดเรื่อง “การตื่นรู้อย่างฉับพลันและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง” หรือ หรือ Sudden Awakening and Gradual Cultivation (Kr. 돈오점수: tono chomsu, Ch.頓悟漸修: dùnwù jiànxiū) อันเป็นเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลี แนวคิดดังกล่าวของ โบโจ จินูล วางอยู่บนพื้นฐานที่ว่าความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความหมายที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นกับหลักการเรื่องการปฏิบัติ ในแง่หลักการเรื่องการปฏิบัติที่ถูกต้องนั้นจะต้องเกิดขึ้นโดยสืบเนื่องต่อจากการตื่นรู้โดยฉับพลันแต่เพียงเท่านั้น กล่าวคือการตื่นรู้โดยฉับพลันต่อความหมายที่แท้จริงต่อภววิทยาพื้นฐานของตัวตนในฐานะที่เป็นเพียงกระแสแห่งการรับรู้อันบริสุทธิ์ที่ปราศจากการคิดแยกแยะในเชิงมโนทัศน์ รวมถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อโลกและสรรพสิ่ง เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาเป็นการจัดความหมายของการปฏิบัติให้ถูกต้อง ในขณะที่การปฏิบัติที่ถูกต้องคือรูปแบบของการแสดงออกในเชิงพฤติกรรมทางศาสนาที่สะท้อนถึงความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรม

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมองว่าภายใต้การวิเคราะห์แนวคิดในลักษณะดังกล่าวของโบโจ จินูล ได้แฝงท่าทีทางปรัชญาที่สำคัญประการหนึ่งว่า แนวคิดดังกล่าวของโบโจ จินูล คือข้อ “หักท้วง” ที่สำคัญที่มีต่อแนวคิดเรื่องวิมุตติวิทยาของพระพุทธศาสนานิกายเซนกระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งวางอยู่

บนความสัมพันธ์ระหว่าง “การตื่นรู้” และ “การปฏิบัติ” โดยมีแนวคิดที่ว่าเมื่อประสบการณ์แห่งการตระหนักรู้หรือประสบการณ์แห่งการตื่นรู้อย่างฉับพลันได้เกิดขึ้น (Sudden Awakening) เมื่อนั้นสภาวะแห่งความเข้าใจดังกล่าวจึงได้กลายมาเป็นแนวทางใน “การปฏิบัติ” หรือการดำเนินชีวิตของบุคคลผู้ซึ่งได้รับประสบการณ์ดังกล่าวได้โดยสมบูรณ์ (Sudden Cultivation) กล่าวคือ “การรู้และการปฏิบัติได้ดังที่รู้” ได้กลายมาเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ แนวคิดทางวิมุตติวิทยาของพระพุทธศาสนานิกายเซนกระแสหลักดังกล่าวนั้นถูกอธิบายภายใต้หลักการเรื่อง การตื่นรู้อย่างฉับพลันและการปฏิบัติอย่างฉับพลัน (Sudden Awakening and Sudden Cultivation)

หากแต่ในทัศนะของโบโจ จินูล หลักการทางวิมุตติวิทยาในลักษณะดังกล่าวนั้นอาจจะสามารถเกิดขึ้นได้จริงภายใต้เงื่อนไขของบุคคลผู้ซึ่งมีความสามารถที่สูงหรือผู้ที่มีสิ่ง “อุปสรรคผูกมัด”¹⁷ ที่น้อยหรือเบาบาง หากแต่เมื่อพิจารณาถึง “ปุณฺณ” โดยทั่วไปในสังคมกลับพบว่า ถึงแม้การตื่นรู้สู่จิตเดิมแท้นั้นจะสามารถปรากฏขึ้นได้อย่างฉับพลัน หากแต่ “ปุณฺณ” นั้นกลับไม่สามารถที่จะปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตโดยสอดคล้องไปกับความเข้าใจดังกล่าวได้อย่างฉับพลันทันที โบโจ จินูล เรียกปัญหานี้ว่าปัญหาเรื่อง “ช่องว่างระหว่างการรู้และการปฏิบัติได้ดังที่รู้” หรือ The Gap Between Knowing and Doing” ด้วยเหตุนี้ในทัศนะของโบโจ จินูล ปุณฺณจึงจำเป็นต้องใช้ความเข้าใจที่ถูกต้องที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติเดิมแท้หรือจิตเดิมแท้ของตนอันเกิดจากการตื่นรู้อย่างฉับพลัน (Sudden Awakening) ดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติซึ่งยังคงต้องดำเนินไปอย่าง “ต่อเนื่อง” (Gradual Cultivation) จนกว่า “การตื่นรู้” ดังกล่าวจะสามารถกลายมาเป็นกระบวนการในการรับรู้และการเข้าใจที่มีต่อตัวตน โลกและสรรพสิ่ง ที่ดำเนิน

¹⁷ ในทัศนะของโบโจ จินูล อุปสรรคดังกล่าวถูกอธิบายในฐานะที่เป็น “พลังแห่งนิสัยสั่งสม” หรือ Habit energy, Ch. 習氣: Xi qi, Kr. 습기: Sup Ki ซึ่งมีอยู่มากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

ต่อเนื่องไปอย่างเป็นธรรมชาติภายใต้การดำรงชีวิตอยู่ในโลกเชิงประจักษ์ของมนุษย์นั้นเอง ในทัศนะของโบโจ จินูล การแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติของกระบวนการในการรับรู้และการปฏิบัติที่สอดคล้องไปกับการตื่นรู้เช่นนี้เองคือความหมายที่แท้จริงของการบรรลุธรรมซึ่งอาจจะไม่สามารถปรากฏขึ้นได้อย่างสมบูรณ์โดยฉับพลัน

แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้แนวคิดดังกล่าวอาจจะสามารถตอบสนองต่อเงื่อนไขในชีวิตของ “บุดูชน” ได้อย่างมีนัยที่สำคัญ แต่แนวคิดนี้ก็ทำให้เกิดข้อโต้แย้งในทางปรัชญาขึ้นอย่างมากมาดตัวอย่าง เช่น หากการตื่นรู้อย่างฉับพลันเกิดขึ้นแล้วเหตุใดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องภายหลังยังถือเป็นสิ่งที่จำเป็น และหากการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในภายหลังนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นนั้นย่อมแสดงใช้หรือไม่ว่าการตื่นรู้ที่เกิดขึ้นดังกล่าวมิได้เป็นการตื่นรู้โดยแท้จริง หรือแม้กระทั่งข้อโต้แย้งว่าแนวคิดเรื่องการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของโบโจ จินูล นั้นมีความแตกต่างจากแนวคิดเรื่องการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของพระพุทธศาสนานิกายเซนฝ่ายเหนือ (The Northern School of Zen) ซึ่งโบโจ จินูล ได้วิจารณ์ว่าเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติที่ผิดพลาด (Defiled Cultivation) อย่างไร ในแง่การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “การตื่นรู้อย่างฉับพลัน” และ “การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง” จึงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญในการเข้าใจมิตติวิทยาของโบโจ จินูล ซึ่งเป็นแนวคิดทางปรัชญาปรากฏขึ้นเพื่อตอบสนองต่อกระแสแห่งความขัดแย้งระหว่างพระพุทธศาสนาทั้งสองฝ่ายในอาณาจักรโครยอ

5. บทสรุป

สภาวะทางสังคมศาสนาของคาบสมุทรเกาหลีในอาณาจักรโครยอ อาจจะเป็นสิ่งสะท้อนถึงปัญหาความขัดแย้งของพระพุทธศาสนาทั้งในเชิงคติความเชื่อ, หลักการ, ทฤษฎีและการปฏิบัติ ที่ชัดเจนที่สุดในพระพุทธศาสนาสายตะวันออกไกล ภาพลักษณ์แห่งความขัดแย้งดังกล่าวยิ่งปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนภายหลังจากที่พระพุทธศาสนาในดินแดนจีนได้รับผลกระทบทางการเมืองจน

นำมาสู่การกระจายตัวเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลี สภาวะความวุ่นวายทางสังคมการเมือง และสงครามที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องบนคาบสมุทรเกาหลีนับว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความเสื่อมถอยของสังคมนานอันเนื่องมาจากความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องราวในทางโลก (โลกียมรรค) ของพระพุทธศาสนาจนเกินขอบเขตวัตรปฏิบัติของสังคมสงฆ์ที่ควรจะเป็น สังคมสงฆ์ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องราวของการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง ในขณะที่อารามต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาในเชิงทรัพย์สิน เช่น การเก็บภาษีหรือการสังสม ความร่ำรวยด้วยทรัพย์สินสมบัติและเงินทองต่าง ๆ มากมาย แม้กระทั่งเหล่าพระสงฆ์เองก็มีได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาแนวคิดที่สำคัญของพระพุทธศาสนา หากแต่การเข้าสู่เพศบรรพชิตนั้นเป็นเพียงเพราะความต้องการหลุดพ้นจากสถานะทางสังคมที่ด้อยต่ำ เช่น การเป็นชนชั้นกรรมกร หรือการต้องถูกเกณฑ์เพื่อเป็นทหารในการศึกสงคราม ปัญหาดังกล่าวมานี้ส่งผลให้สังคมสงฆ์และพระพุทธศาสนานั้นตกอยู่ในสภาวะไร้แก่นสาร ซึ่งสวยงามแต่เพียงเปลือกนอก แต่ภายในนั้นเน่าเสียที่รอวันทรุดโทรมและพังทลาย

ในขณะที่การยอมรับและสนับสนุนคำสอนของนิกายอวตัมสกะจากราชสำนักและชนชั้นปกครองในเมืองหลวงเป็นสาเหตุที่ทำให้นิกายเซนสามารถพัฒนาอำนาจและเริ่มมีบทบาทท่ามกลางอาณาเขตแห่งขุนเขาอันห่างไกล การสังสมอำนาจในทางความเชื่อและในทางเศรษฐกิจของอารามต่าง ๆ จนทำให้พระพุทธศาสนานิกายเซนมีฐานอำนาจที่มั่นคงนั้นถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่กระตุ้นให้ความขัดแย้งในเชิงหลักการนั้นพัฒนาเป็นความขัดแย้งระหว่างนิกายและนำไปสู่การต่อสู้ถดถอยของพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 10 เป็นต้น ความขัดแย้งทางความคิดดังกล่าวนำไปสู่การอ้างความชอบธรรมอันสมบูรณ์ของฝ่ายตนที่มีต่อการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมซึ่งโดยนัยมีความหมายถึงการปฏิเสธแนวคิดของฝ่ายต่างให้กลายเป็นเพียง เครื่องมือ หรืออุบายหรือหนทางชั่วคราวหรือแม้กระทั่งเป็นความคิดที่ผิดพลาด (มิจฉาทิฎฐิ) ที่มีต่อการเข้าถึงความหมายของพุทธธรรมที่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ในช่วงรัชสมัยของราชอาณาจักร

โครยอซึ่งหากพิจารณาโดยผิวเผินอาจจะดูเหมือนเป็นช่วงแห่งความเฟื่องฟูของพระพุทธศาสนาเนื่องด้วยความแพร่หลายของความคิดทางศาสนาที่มีมากมายกว่าในรัชสมัยอื่น ๆ หากแต่ในความเป็นจริงแล้วสภาวะทางสังคมศาสนาของราชอาณาจักรโครยอนั้นกลับกลายเป็นยุคแห่งความเสื่อมถอยของศาสนา (Degeneration Age) ความข้องเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองได้ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของศาสนา ในขณะที่ความขัดแย้งทางความคิดในพระพุทธศาสนาเองส่งผลให้ความสามารถในการศึกษาและการปฏิบัติธรรมของเหล่าสงฆ์นั้นเป็นไปได้ยากยิ่งเนื่องเพราะการทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ไปกับการถกเถียงในเชิงทฤษฎีเพื่อการสร้างความชอบธรรมให้กับหมู่คณะของตน หรือการสร้างข้อโต้แย้งในเชิงปรัชญาที่ลึกซึ้งเพื่อแสดงออกถึงความเหนือชั้นทางความคิดระหว่างนิกายต่าง ๆ ในศาสนาพุทธ

ความวุ่นวายทางการเมืองและข้อโต้แย้งของหลักการทางศาสนาดังกล่าวนั้นยังคงดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งผ่านเข้าสู่ยุคสมัยของอาณาจักรโครยอในราวศตวรรษที่ 10 สภาวะทางสังคมของคณะสงฆ์ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยลงเนื่องด้วยความสัมพันธ์ระหว่างราชอาณาจักรที่มีมากขึ้นรวมถึงการสร้างข้อถกเถียงในเชิงปรัชญาทั้งจากพระพุทธศาสนาทั้งสองฝ่ายในคาบสมุทรเกาหลี และร่วมด้วยข้อปัญหาของแนวคิดในเชิงวิมุติวิทยาของพระพุทธศาสนานิกายเซนกระแสหลักที่ดูเหมือนว่าไม่สามารถตอบสนองต่อเงื่อนไขพื้นฐานในชีวิตของปุถุชนได้อย่างสมบูรณ์ ข้อปัญหาทางสังคม การเมืองและความขัดแย้งทางศาสนาเองนั้นได้รวมกันกลายเป็นปัจจัยส่งผลให้สังคมสงฆ์ในห้วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นเข้าสู่สภาวะแห่งการเป็น “ยุคเสื่อมถอย” (Degeneration Age) ของพระพุทธศาสนาโดยแท้จริง ในช่วงเวลาแห่งความสับสนวุ่นวายทางสังคมการเมืองและความแตกแยกเชิงความคิดทางศาสนาของพระพุทธศาสนาดังกล่าว โบโจ จินุล นักคิดคนสำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซน ได้ถือกำเนิดขึ้นในชนบทนครหลวงแกซองและภายหลังได้กลายมาเป็นนักบวชนิกายเซนคนสำคัญที่เข้ามามีการจัดการกับปัญหาเรื่องความไร้ซึ่งเสถียรภาพของพระพุทธศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าวภายใต้การยอมรับความสำคัญของการศึกษา

พระสูตรหรือข้อเขียนทางศาสนาเพื่อเป็นพื้นฐานในการตื่นรู้สู่ความหมายที่แท้จริงของตัวตน และความสำคัญของการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาประสบการณ์แห่งการตื่นรู้ดังกล่าวนั้นให้กลายมาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของพุทธชนได้อย่างสมบูรณ์แนวคิดดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นโครงสร้างการศึกษาแกนกลางของอารามนิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีสืบราบจนปัจจุบัน ทศนะทางปรัชญาของโบโจ จินูล ดังกล่าวนี้อธิบายในฐานะที่เป็น หลักการทางวิมุติวิทยา เรื่อง “การตื่นรู้อย่างฉับพลันและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง” หรือ The Soteriology of Sudden Awakening and Gradual Cultivation (Kr. 돈오점수 : tonochomsu, Ch. 頓悟漸修 : dùnwù jiànxīu)

บรรณานุกรม

- Buswell Jr, R. E. (1983). *The Korean Approach to Zen: The Collected Works of Chinul*. Hawaii: University of Hawaii Press.
- Ch'en, K. (1964). *Buddhism in China : A Historical Survey*. New Jersey: Princeton University Press.
- Eui-hyun, V. (1988). *Korean Buddhism*. Seoul: Korean Buddhist Chogyae Order.
- Hatada , T. (1969). *A History of Korea* (S. W. J. Warren & H. H. Benjamin, Trans.). California: American Bibilographical Center.
- Hee, S. K. (1981). How does one know a Zen Monk has achieved satori? an epistemological study of enlightenment in Zen. *Korean Journal of Philosophy*, 15, 201-210.
- Kim, Y.-T. (2014). *Glocal History of Korean Buddhism*. Seoul: Dongguk University Press.
- Lee, J. Y. (1981). *Korean shamanistic rituals*: Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Shim, J.-r. (1999). *Korean Buddhist Tradition and Transformation*. Seoul: Jimoondang Publish Company.